

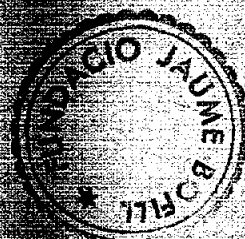

Título: Converses amb Josep M. Trias (Primer manuscrit).

Autor: Imma Tubella;Eduard Vinyamata

Fecha: 01/01/1973

Número: 0126

"CONVERS

AMB L'IMMA EDUARD "

(PRIMER MANUSCRIT)

EP Mª TRIAS

Imma.- Potser seria interessant que abans de començar ens dongués la SEVA visió del context historic, politic i economic del moment...

JM^a.- En el moment en que vaig neixer hi va haver el gran moviment del tancament de caixes a Catalunya que va ser una forma d'autodefensa que es va compensar anul·lant uns privilegis que hi havia per les colònies: introducció de productes d'aquestes que es varen fer més cars, naturalment, ja que els drets d'aduanes es varen fer més importants i, d'altra banda, Catalunya va obtenir que, d'altres drets d'aduanes que no venien de les colònies es reduïssin.

... D'una manera general no crec que el capital català s'en sentís molt de la pèrdua de les colònies... el potencial economic de Catalunya no en va sofrir molt d'aquest fet, primer perquè no hi estava massa enganxat llevat de ciba amb el sucre, el tabac... però baixa... nadar i guardar la roba... la prova es que el Banco Colonial, el Banco de Filipinas, varen reemplaçar a Catalunya els capitals que havien retirat de les colònies tot i que després hi varen haver molts interessos amb Filipines qu'els americans es varen cuidar d'anar esbandint... però no va ser en perjudici dels capitalistes catalans... ni dels bascos, que eren més capitalistes que nosaltres... els bascos són gent de banca molt més forts qu'els catalans. Els catalans són comerciants i els bascos financers i grans industrials.

Una comparació que em sembla maig de fer en aquest començament de segle i que es interessant es que en aquest moment, la gran nació del món és Anglaterra. Com a reflexe o model, si volem, a Espanya trobem dues branques del que ha fet la grandesa de la Gran Bretanya desde el punt de vista industrial. Al nord, l'industria del metall, sobretot i a Catalunya l'industria textil... A Catalunya, durant l'epoca del 14-18, les fàbriques de Terrassa fabricaven panyos amb les marques de Manchester i les exportaven, doncs, a Manchester... de fet treballaven per compte d'algunes cases angleses.

Vosaltres sabeu l'història dels homes de Terrassa i els senyors de Sabadell?. A n'els de Terrassa s'els hi deia "homes" perquè fabricaven teixits. A n'els de Sabadell "senyors" perquè fabricaven panyos, eren de més categoria...

Eduard.- De totes maneres, la pèrdua de les colònies devia representar una baixa per Catalunya...

Trias.- Una baixa de clientela, si, però no gaire res mes... Això si, en el camp polític, potser varen ser aquets iets els que varen fer sentir a Catalunya la necessitat de crear i impulsar partits pura i netament catalans perquè la poguessin representar. Això, doncs, va servir per donar més caracter polític a la reivindicació catalana en si, ampliada amb la necessitat d'una representació econòmica de Catalunya en el si d'Espanya, naturalment, en el congrès, en les assemblees legislatives d'Espanya.

Eduard.- Varen haver-hi moviments d'oposició a les guerres colonials com potser hi han ara a Portugal?

Trias.- No eren molt serios, no... no eren molt serios... El canvi es va fer directament amb una burgesia d'allà i amb l'intervenció, sobretot cap al final, dels Estats Units... S'ha demostrat que varen ser els Estats Units mateixos que varen enfonsar l'acoraçat... ara no m'en recordo com és deia... llavors varen declarar que havia sigut Espanya i l'hi varen declarar la guerra... però és que ells volien Cuba i volien Filipines... Cuba perquè era al costat de la zona de Florida i tpt això... era massa aprop... i Filipines perquè estava en el "camí del sol"... ells ja tenien tota l'America fins al Pacífic i ja volien començar a posar peu a l'Asia... Filipines va ser el primer acte de conqueridors fora del territori dels Estats Units... La doctrina Monroe no s'oposava en això... s'oposava a que vinguessin cap a Europa... la política de la no intervenció, America pels americans, America pels americans del Nord, volia dir... volia dir això, la doctrina Monroe... no ens vinguen a molestar... aquí els europeus no teniu res a veure... Aquelles terres eran la seva reserva. Per això, els Estats Units ja havien fet la primera operació prop del Japó amb la visita del comandant Pi ... l'introducció de nous metodes de fabricació en el Japó. Varen ser els americans els que varen ~~apo~~ ajudar al Japó en la primera guerra ruso-japonesa... Tot això estava dins d'una perspectiva pensada o no pensada de l'intrussió dels pobles conqueridors vers el camí del sol... de la qual no ens salvem nosaltres tampoc... els russos, un dia, arribaren a l'Atlàntic... no se si allavors seran comunistes o seran un altre cosa... però... hi arribaren... amb això fugim de l'història per anar a les noves històries del futur...

Imma.- Al mateix any de la pèrdua de les colònies, els francesos donen molta importància a la creació, a França, de la Lliga dels drets de l'home que va venir arrel del cas Dreyffus i de l'emprosenament d'en Zola... a Catalunya, la Lliga dels drets de l'home va tenir alguna repercussió?

..//..

Trias.- que jo sàpiga no. A Catalunya la primera manifestació realment important va ser la "Solidaritat catalana" ... En aquell temps a Catalunya només hi havia la Lliga Regionalista... a seques... sense Catalunya, doncs encara no sabien si s'haurien de limitar a un territori petit o podrien abarcar tot el territori de l'Estat Espanyol... mes tard es va concretitzar... El resta tot eren partits federals pero mes o menys centrals... mes o menys d'obediencia general... Hi havian els Republicans Federals, els Tradicionalistes, que també tenien la mateixa posició qu'els anteriors, pero que estaven lligats a l'estructura de la politica general d'Espanya. A Catalunya, llevat de l'Unió Catalanista, que era una cosa molt mes intel·lectual que efectiva pero que va servir molt per crear un pensament politic autènticament català...

Imma.- Jo això ho deia perque actualment hi ha un grup per la defensa dels drets humans a Catalunya... Jo pensava que no fos una continuació d'aquella Lliga dels Drets de l'Home...

Trias.- No ho crec, no ho crec... Mai va ser una cosa important dins dels moviments ambientals polítics... La nostra posició, ho reconec, llavors era netament burgesa, com la de la revolució francesa, pero amb la diferencia que teniem unes preocupacions econòmiques... Jo lligo mes l'evolució econòmica d'aquella epoca a Catalunya amb el fet polític català que tenia una necessitat molt forta de manifestar-se ... Tenia una personalitat perque tenia uns interessos a defensar... sense minimitzar la tendència de la personalitat de Catalunya, la cosa patriòtica, em penso que en el fons hi havia una preocupació o millor dit, una intuïció econòmica de la necessitat de que políticament tenia una personalitat.

Eduard.- I en quan al cas Dreyffus?

Trias.- Pot ser jo vaig arribar una mica tard per sapiguer-ho, jo encara no havia nascut... Pero em dona l'impressió de que no va ser una cosa de les que va preocupar en aquell temps ... Jo he estudiat a tot això una mica per sobre, però com que sempre m'he trobat que la qüestió econòmica es la que predominava no he buscat els fonaments filosòfics... Els catalans hem estat sempre, en el fons, molt catòlics "romans" i la revolució francesa devia fer encara una certa por, una certa angúnia...

De fet, després de que la burgesia va desbanca a l'aristocràcia i es va situar en un comodisme ben pensant d'ordre religiós i catòlic, no tenien ganes de moures gaire d'aquest paper perque els hi anava molt be... Això va arribar a fer qu'en Lerroux prengué una gran envolada quan en Moret el va enviar a Catalunya a fer bullit.

..//..

En Moret era un dels que feia eñ torn lliberal a Madrid, ja sabeu que s'anaven tornant lliberals-conservadors... unes eleccions anaven pels uns, les altres anaven pels altres ... ja ès sabia... La Lliga va venir a interrompre aquest torn.

Com he dit abans, els federals eren molt pocs i amb molt poca força, el que tenien eren unes quantes figures molt notables.

Per això, en Moret va pensar d'enviar a n'en Lerroix, amb la idea de que nosaltres no cobriem el front econòmic dels obrers en tant que catalanistes... hi era cert. En Lerroix va tenir una importància considerable entre la massa obrera... Una importància folklòrica... amb les paellades i cargolades a la Mare de Deu del Coll i totes aquelles coses... Jo el vaig tenir per vehi durant molts anys... tenia una torreta a n'el angle de la plaça Lesseps a l'altre cantó de l'església dels Josepets...

Imma.- S'en van donar conte alguna vegada del joc d'en Lerroix?

Trias.- Tothom s'endonava conte!

Imma.- Inclús els mateixos obrers?

Trias.- Els obrers ni en tenien noció... Estaven molt mal educats en aquella època... Els obrers catalans havien organitzat les coses des del punt de vista més burgès de l'ooberrisme... un etxemple son les cooperatives de consum, els coros d'en Clavé, etc. No hi havia pura reivindicació obrera. ~~era~~ Era volguer arribar una mica fins a la posició de la burgesia.. Les cooperatives de consum varen funcionar molt be. M'en recordo que jo en conexia ~~vari~~ diverses que estaven en el meu barri. En el carrer Montseny, de Gràcia. En Lerroix es va aprofitar d'aquest ambient una mica folklòric de la gent i va barreixar a la massa obrera importada amb la massa obrera catalana... Els catalans no si varen trobar malament al principi... Després quan en Lerroix va utilitzar el sistema de les bombes i dels pistolers ja no ho varen veure tan clar.

Imma .- A mi m'interessaria saber que va fer, segons el seu punt de vista, que la Lliga tingués l'importància que va tenir només de neixer.

Trias.- Va tenir importància perquè hi havien homes d'un valor extraordinari... En Prat de la Riba ès el gran home

..//..

de la Lliga... en Prat de la Riba i en Cambó son els dos elements que varen determinar a tots els altres... varen anar arreplegant molt depressa a gent coneguda i de gran valor intel·lectual... Vall i Taberner, Borill i Matas, que més tard va fundar Acció Catalana... Es varen trobar tots units fàcilment, amb una posició regionalista, convençuts... Politicament a i durant molt anys varen ser la única cosa vàlida per enfrontar-se a la realitat de l'Estat Espanyol. Tots els intents que va fer en Marcelino Domingo reforçant el partit Republicà Federal i tot això és quedava molt lluny... En Marcelino Domingo va volguer agafar també la part obrera però no ho va aconseguir...

Imma.- Durant aquesta epoca, doncs, hi havia la Lliga que representava a la burgesia i el Partit Radical que representava a la massa obrera. Aquets dos eren els partits forts. I a part d'aquets?

Frias.- No hi havia gaire be res. Com us he dit, abans, els federals no tenien cap importància... els carlins és de senyalar tenien una importància considerable a les comarques

~~Imma./+/Quin/era/el/seu/programa/politic/i/quina/alternativa/offeria/a/la/lliga/~~

~~xxxxxx/~~ Els carlins gaire be anaven sempre amb la Lliga... A les eleccions es feia el càlcul de vots que tenien uns i els altres... La lliga ho tenia molt ben organitzat i sabia perfectament a on podia cedir... es discutia i s'anava a votar pel uns o s'anava a votar pels altres... això reia que si la representació de la Lliga era majoritària a les Corts, els carlins tenien un 10%. Habitualment a la candidatura de la Lliga per recollir el vot dels carlins si ficava un senyor que tenia molta personalitat dins dels carlins i molt catalanista.

Es a l'edat de cinc anys que vaig començar a fer políticaJo tenia cinc anys, al moment de la Solidaritat Catalana. Aquest va ser el moment que el poble de Catalunya va venir a Barcelona per manifestar el seu desitg d'Autonomia i de Llibertat. En aquest moment, el meu pare era carlí. Em recordo perfectament que em va dir: "Josep M^a, avui és un gran dia, cal que vinguis amb mi". Em varen vestir ben mudat, i ens en varem anar cap al Passeig de Gràciaja des del cinc d'oros, baixant, baixant, baixant, hi havia una gran quantitat de gent...tothom ben ordenat... " ens quedem per aquí?" No, tenim de baixar més aball"...I varem anar caminant, caminant, amb molta gent per tots cantons, fins al carrer d'Aragó, on ens varem quedar, perquè en allà hi havia la bandera del Cercle Tradicionalista de Barcelona....em varen fer besar la Bandera i em va dir: "Be, nosaltres desfilarem amb aquests meus companys...em penso que jo era un dels mes joves dels que varen desfilat aquell dia... Varem baixar formats mes o menys, en grups d'uns deu, des del carrer d'Aragó fins el que en deiem a l'època el Saló de sant Joan....i varem desfilat...el meu pare, com que treballava al Correu català coneixia i era conegut per molta gent...a mi em va estanyar que un vell senyor s'ens acostés, em toqués el cap i digués: "Es muy guapo su hijo, Señor Trias".... Era en Salmeron... Em va impressionar molt aquesta manifestació. El meu pare em va intentar explicar que era.... " es una cosa excepcional que no veuras mai més en la teva vida..." ...En efecte, no ho he vist mai mes... set o 8 cents mil homes, catalans, amb la presència de gent dels altres països d'Espanya, com en Salmeron i altres. Em va fer molta impressió.... Però encara l'impressió mes grossa, va ser uns mesos més tard que no se perquè jo li vaig preguntar al meu pare: " Es que ha anat be la cosa, la cosa on varem anar...?"

- No, no ha anat be.

- Per què?

- Perquè, els senyors polítics que vares veure en allà, no s'han sapigut entendre...

Aquesta és la meva expressió primera de política...

10 de la cremada d'esglésies ja tenia precedents... Sempre que han vingut lleis o disposicions estranyes desde Madrid a Barcelona s'ha cremat esglésies... En el 1848, en el 1936...

La gent de la guerra d'Àfrica era gent del poble, era evident... perquè els altres es podien alliberar pagant el que calgués i no anaven a fer de soldat. Així és que això podia ser una motivació popular de la crema de convents... però jo crec que no va tenir res a veure... del que jo em puc enrecordar és que no hi havia una animositat contra les esglésies... les esglésies que estaven en el centre de la ciutat o en barris netament obrers, no varen ser cremades. En canvi varen ser cremades parroquies de prestigi, parroquies on els obrers no podien acostar-s'hi. L'església de Jesús que estava al costat de casa meva, al cor del barri netament obrer, no va ser cremada. En canvi si varen cremar S. an de Gràcia, parroquia de comerciants i menestrals.

El públic en general tenia una por enorme de lo que va passar. No era una cosa de casa nostra, no era una cosa que correspongués a la nostra mentalitat... que jo ho sentís perquè venia d'una família netament burgesa... és possible.... La gent que tenia al meu voltant tenia por, aduc la gent de la fàbrica... quan va arribar el dissabte i diumenge, tothom va respirar... El dilluns es va començar a treballar

Eduard.- I es va acabar així?

Trias.- Així, no n'hi va haver més. Va durar tota una setmana... el divendres casi no hi va haver res, tot estava molt esmortuït... els militars ja varen sortir a passejar i varen tirar unes quantes barricades per terra... no es pot dir que hi haguessin molts morts i ferits... L'única víctima que va pagar per tothom va ser en Ferrer i Guardia, que realment no tenia culpa...

Imma.- Durant aquesta època, vostès anava als Germans de les Escoles Cristianes? Quina reacció varen tenir davant de tots aquests fets?

Trias.- No m'en recordo haver-ne parlat molt... també potser perquè això va passar a l'estiu i nosaltres estàvem en vacances... Segurament dins d'aquests ambients es devia haver parlat molt dels franc-massons. M'enrecordo que cada setmana tenien unes fulletes que venien de París, o sigui, en francès, on, els enemics de Deu, la massoneria, era el tema principal...

Imma.- La massoneria és una cosa molt poc coneguda, l'idea que un ente és la que li han explicat a l'escola, diònies, gent dolenta, escaputxats, etc... Quin pes real tenia en aquella època?

Trias.- N'hi havien molts... Varen ser els massons que varen prendre el poder i varen imposar l'escola laica i altres reformes... jo crec que ho varen fer molt ben fet. A Catalunya de totes maneres no n'hi havia molts... a Catalunya sempre s'ha estat bon cristià en la línia de la Mare de Deu de Montserrat, d'anar a missa, fer caritat... però sense aprofundir massa... És molt més tard que jo he entrat en el camí de volguer sapiguer què passa amb aquesta religió que és la nostra.... És per aquesta època que vaig fer el meu primer cop fort a l'escola, va ser més o menys després de la Setmana Tràgica... es sobre la qüestió d'explicar els actes de pietat i les coses que estaven ben o mal fetes. Jo, per una obligació que m'havien imposat des de infant, havia de donar exemple a tots els meus germans... en vaig tenir tretze... i deu cosins... Vaig ser el cap de 23 galifardeus... casi tot nois... això de ser el gran i tenir de donar l'exemple en va quedar. quan vaig anar al col·legi vaig ser sempre primer... això en donava una certa categoria

.../...

ria...A l'any 1910, un dia, en la classe de religió ens varen explicar el pecat, i ens va posar un exemple: Un nen, que havia estat sempre molt pur, que no havia comès mai cap pecat...una nit va mirar-se el genoll amb molts pensaments...ès va morir i s'en va anar a l'infern...Jo, em vaig aixecar com una fletxa i vaig dir: "Ce n'est pas vrai!! "

-Monsieur Trias!

-J'ai dit que ce n'est pas vrai!

Un rabunbori a la classe... naturalment, el primer de la classe que és revela...

-Monsieur Trias, asseyez vous et rectifiez!

-Je ne rectifie pas, je ne m'assieds pas, je dis que ce n'est pas vrai!

-Sortez de la classe!

Surto de la classe i em quedo en el corredor anant d'un cantó a l'altre esperant a veure que passa. Al cap d'un moment va passar el Director.

- Trias, qu'est que vous faites là?

- Le Frère Alfons m'a... de la classe.

-Oh! venez tout de suite, venez tout de suite!

Em va portar al seu despatx, em va preguntar que m'havia passat, jo li vaig explicar...estava molt enfadat el bon home...

- Bon, je vous accompagnerai à la classe, vous serez gentil, vous allez arranger ça avec le frère Alfons...

- Non, non, non, non. Est ce que vous affirmez aussi que l'enfant qu'a regardé son genou avec les idées ...je ne sais pas lesquelles est mort et est allé à l'infern? Ce ça que je ne vois...

Feia poc temps que havia lleïgit queno és podia afirmar que ni Judes hagués anat a l'infern... aquest era l'argument màxim que jo tenia... En definitiva, el frèrè Alfons, va ser molt gentil, vaig ser molt amic d'ell després en les classes més superiors...va rectificar devant la classe...això és una de les coses que vos dona l'ambient de conformisme religiós adaptat a una burgesia que vivia bé i a unes classes mitjanes que no vivien malament... els orers, en aquella època, eren els que ~~vivien malament~~ no tenien cap coneixement.... Va ser en aquest temps i aprofitant aquestes circumstàncies quan el Radicalisme va tenir més èxit

A l'escola, ja teniem un recó dels polítics amb els que discutiem política...era un recó de pati...També vaig crear diaris...

Vaig anar al col·legi dels germans de les escoles cristianes...al Condal...Hi vaig aprendre molt bé el francès, perquè com que acabaven de ser expulsats de França... Jo vaig inegurar el magnífic col·legi Condal que em penso que encara existeix a davant del Palau de la Música Catalana....Potser va ser la meua educació a l'estil francès la que va fer interessarme per les formes democràtiques de govern i de fugir petit a petit de l'influència paternal de totser millor paterna del Carlisme...Be, jo de carlí sempre m'he refusat a dir-ho...si cas Tradicionalista...Sobre això tinc varies anècdotes que no corresponen a aquesta època i que si per cas ja us explicaré més tard.

Jo vaig néixer dins d'una família burgesa. El meu pare procedia d'una família de panyistes de Terrassa que havia evolucionat.El meu avi va venir-se a establir a on s'establien les cases distingides de Terrassa, en el barri de Sta. Maria del Mar, lloc on és venien panyos. El carrer que va des de Sta. Maria fins a la Via Layetana era el centre dels panyos a Barcelona.La meua avia pertenyia a una de les branques del cotó de Sabadell, la branca Badia de Sabadell, de la segona generació de gent important del ram tèxtil...el meu avi era de la tercera...ès a dir que cada una havia anat puixant, puixant, per avançar per sobre del camí de les altres.

A la meua avia, sempre se l'havia anomenada Donya Antonia...ex a n'el meu avi li deien, en Peitx. A la meua avia el meu avi li deia Antonia i ella li deia: "escolta Peitx". Això marcava la diferència de grau d'avangament dins de l'estadi de l'indústria tèxtil...encara no s' perquè ès varen casar...em penso que el meu avi n'estava molt enamorat i era un bon partit...la meua avia no ~~estava~~ hereu, era tan sols una de les filles Badia...

Aquesta és la burgesia d'aquella època, que és la meua burgesia, la burgesia que jo he viscut...aixís jo vaig viure aquesta vida de fill segundó, diguemme, de la branca segundona de una branca segundona...

Les meves cosines, les senyoretes Sert, eren les fundadores de la lluita contra la tissors...gent molt distingida i molt simpàtica... Poc temps després de neixer jo, el senyor Sert va arribar a ser compte de Sert. El meu avi era el director de casa en Sert...el meu avi va fer com tots va volguer tenir la seva fàbrica... i va crear la fàbrica al costat de la casa dels seus pares, doncs hi ha vint uns terrenos...Els primers tallers, no varen ser uns grans tallers...cada una de les filles, les germanes del meu pare va trobar-hi la forma de fer un negoci per separat... una va esdevenir la modista més coneguda de Barcelona en aquella època, l'altra només vaig sapiguer que havia fet cotilles perquè encara hi havia uns dibuixos, unes marques que ho deien. Després va quedar solsament la fàbrica del meu avi, que per no ser exactament el mateix que feien els altres en va fer una fàbrica de "Bordados y Tejidos". Va ser el primer que va introduir les formes mecàniques de bordats a Barcelona.

Una mica més enllà d'això, però no hi fa res, en un moment determinat de la meua existència, no tenia més que 14 anys, el meu avi, havent perdut l'hereu, va pensar que el millor hereu era jo. Als meus 14 anys vaig passar un aprenentatge extraordinari...vaig haver de deixar la meitat de les meves classes en el col·legi. A les sis del matí ja tenia de ser a la fàbrica a disposició de l'encarregat de la fàbrica. A les nou del matí quan venia ell, jo ja havia d'haver llegit les cartes i sapiguer com anava la fàbrica, si faltava alguna cosa etc... molt complicat per a mi en aquella època de 14 anys. Però en fi, jo anava amb el cetrill per untar les màquines, posava les corretges,... molt divertit de totes maneres... I vaig viure la vida de lo que és una fàbrica en aquella època, vist amb uns ulls joves...vaig veure que no eren els patrons els més brutals amb les dones de la fàbrica. Un matí vaig trobar al meu jere sota un taler...amb una dona que plorava perquè l'havia obligada... jo em vaig indignar, el vaig fer sortir i llavors vaig dir al meu avi. Em va dir si era capaç de dir-l'hi a la caar, naturalment que era capaç... l'hi vaig dir, varem tenir una agafada molt forta.... En el magatzem de cotó jo em vaig trobar una, dugues, tres vegades, amb aprenentes de dotze i tretze anys... l'encarregat em deia: Josep M^e, vols anar al magatzem de cotó per veure si les peces que varem entrar ahir estan ben colocades?... Jo m'en anava cap allà i em trobava una de les aprenentes... Al final també en vaig parlar al meu avi i li vaig dir: Miri, això no son elles que ho fan perquè els hi he preguntat, ~~elles~~ me les envien els altres. Naturalment era comprensible, jo havia denunciat unes coses que justament feien els que tenien un poder...calia ferme caure a mi cap el seu mateix cantó... calia que jo també fes com ells...jo era molt íntegre amb aquestes coses tenia una formació profundament cristiana i no va passar res... una fàbrica és una cosa on els obrers i les obreres no en surten nets... generalment no es per culpa d'ells, encara que vaig tenir altres ofertes eh? ... de noies més grans que els hi estava molt be de tenir un piset amb algun puesto amb el net del senyor Peitx...jo era massa jove.

Per a mi, aquesta és l'època de la meua transformació, d'orientació definitiva de la meua vida...del 1910-1911 fins el 1915.

El meu pare havia entrat de col.laborador a la fàbrica quan és va casar amb la meua mare. En el 1910, s'en va anar, va deixar-ho corre, va creure que havia de fer un altre mena de negocis...era un home molt intel·ligent, el meu pare, un home amb molta imaginació, potser massa...al costat del meu avi era un home formidable, d'una eficacitat extraordinària i sol, ho va esgarrar tot.

En aquell moment, com que ell ja no era a la fàbrica varem canviar de pis. Al carrer de la Culebra jo havia anat sempre al lliat amb espelmes, això que era un pis ben arreglat, era per la filla gran del senyor Petrus però només hi havia gas a la cuina, en el menjador i en el quarto dels pares... Es en el 1911, al instal·lar-nos en la casa que encara ocupa la meua germana actualment, en el passatge Frigola 14, que Barcelona és va il.luminar amb electricitat, de cop i volta. Ja Canadència, que s'havia apoderat pràcticament de totes les bases de força que hi havia en els Pirineus, va decidir d'instalar electricitat a totes les cases particulars que fessin la demanda fins una època determinada, gratis. A casa varem fer la demanda. De manera que d'un cop, Barcelona és va il.luminar. Jo que era una cosa solsament per la gent rica tot d'un cop va ser una cosa de tothom. M'imagino, que en aquell any 1911 unes 200 mil famílies varen tenir l'electricitat.

Sobre això hi han anècdotes molt interessants d'aquella època. Els germans Gomis, tenien unes fàbriques al llarc del Llobregat. Fins llavors havien utilitzat la força de l'aigua per fer anar les fàbriques... avança que arribes la Canadència ja és varen adonar que podien utilitzar els salts d'aigua també per produir electricitat...i ho varen fer per Esparraguera em penso que era...immediatament va arribar la Canadència, que va fer la tonteria de demanar a l'Ajuntament d'Esparraguera passatge per allà. Com que hi havien els altres que tenien un contracte l'Ajuntament els hi va dir que no i ho va informar en els Gomis. Què varen fer els Gomis? Varen fer un entrallat de contractes amb els ajuntaments tallant casi bé el passatge d'electricitat fins a Barcelona. De manera que a tot arreu, la Canadència és va veure obligada de discutir amb els Gomis les condicions per poder passar més enllà. Això és una d'aquelles coses que un no sap fàcilment, que passen aixís...Després per raons polítiques vaig conèixer als Gomis a través del seu advocat, persona molt intel·ligent... va ser ell que va fer tota l'estructuració de com ho havien de fer els Gomis amb la Canadència...ell no hi va guanyar res... jo no se que li pagaven els Gomis al senyor Cirera perquè realment jo sempre l'havia vist un home amb dificultats econòmiques...

En realitat, aquesta empenya de l'electricitat va ser una cosa fantàstica a Barcelona... Varem acostumar-nos en aquesta acció d'obrir i tancar l'interruptor que sembla tan vulgar i que no existia fins aquell moment. Això va canviar completament l'estructura de la vida de la ciutat... inclús em penso que el moviment obrer va penar un altre caràcter... Aquest moment va coincidir amb la creació de Solidaritat Obrera i la Federació Regional del treball... M'ha cridat l'atenció que la Confederació Regional hagues nescut abans que la Confederació Nacional. Aquest és un fenomen que és repeteix al llarc de la meua vida constantment... en Primo de Rivera era Capità General de Barcelona abans de ser cridat pel

.../...

rei a Madrid... pel fet de ser capità general de Barcelona esdevé dictador a Madrid.

Quan les eleccions municipals, es va tenir de proclamar primer la República catalana per proclamar-se després la República espanyola. Mentre Barcelona va resistir a n'en Franco Madrid també ho va fer... va caure Barcelona i al cap d'un mes i mitg queia Madrid...

Aquesta època del 1910-1915 és un període de crisis a casa meua, de crisis entre el meu pare i la meua mare... el meu pare caracterialment era un ciclotímic. Jo m'en recordo, cap el 1911 un dia que venia del col·legit Condal que la meua mare em va dir: "Escolta Josep M^a, des d'avui t'hauras de fer carreg del papa... és com si ell ja no estigués a casa... ets tu el responsable amb mi, ets tu el que t tens de cuidar dels teus germans... jo tenia 11 anys... El meu pare, en aquells moments era administrador d'una revista que publicava el Correu català i ja anava a entrar com administrador general del periodich, doncs el meu oncle era el gran accionista... jo em vaig trovar ficat a fer de periodista, per una serie d'accidents que es varen produir en la meua vida... la grip de l'any 14 que va ser molt forta... pocs dies després d'haver començat al col·legit ja vaig caure malalt... la convalecencia ja va durar fins el mes de gener... m'en vaig sortir... va ser la primera vegada que em vaig veure a les portes de la mort, que vaig veure que m'en anava... la primera vegada de les quatre o cinc que m'ha passat... jo ho sabia, doncs el meu pare m'ho va dir... em va preguntar si em volia confesar...

Quan va arribar el rector per confesar-me no m'en recordava de res... en el moment que m'en anava tot el que m'havien semblat pecats i que m'havia anat confesant d'una manera regular em semblava una ridiculesa pensar de cara a l'eternitat ... Pero vaig tornar en si, vaig tornar a revivre la meua vida d'una manera regular... immediatament em vaig trobar afrontat amb el problema de que jo havia perdut molt temps amb referencia als meus companys de classe... que ja no podia recuperar la plaça que sempre havia tingut de primer... De la grip que jo m'havia salvat, el meu oncle hereu que havia de quedar-se a la fabrica del meu avi es va morir... El meu avi va pensar amb mi com a successor... A la fabrica vaig pasar l'època mes extraordinaria de la meua vida... Jo tenia 14 anys, al mati, a les 6, anava a la fabrica, a la tarda al col·legit i a la nit a can Sert per estudiar la "teoria dels teixiss". Això va durar un any... en quan als estudis ja vaig perdre completament el curs... em varen donar molts premis i moltes coses en recordança dels temps passats pero vaja...

.../...

Això, com us he dit, va durar un any... un dia, al mitgdia, a l'arribar a casa, la meva mare em va dir: Mira Josep M^a, l'avi esta molt malament, ves a veurel... Jo l'havia vist com cada matí, havia parlat amb ell i m'havia firmat les cartes com de costum, feia poques hores... Vaig arribar a casa seva i ja em vaig trobar a tota la família allà... Només d'entrar, la meva avia em va dir: "Josep M^a, avui, s'ha posat sol per tu.

Vaig entrar a l'habitació... el meu avi és va morir en els meus braços... i ja no vaig tornar mai més a la fabrica... Aquestes sont una mica les costums d'aquesta burgesia catalana... i això també hem va fer periodista.

Al Correu català hi mancava algú que es cuidés de la qüestió de borsa i m'ho varem encarregar a mi. Jo vaig tenir de canviar completament d'orientació... tots els plans anterior s'en van anar enlaire... vaig continuar fent política... vaig fer molta més política a partir d'aquell moment.

En aquella epoca, els periodistes a Barcelona no podien fer solsament de periodistes, havien de fer dos o tres oficis col·laterals... jo vaig estar al Banc de Barcelona...

En aquella epoca, un dels que em va fer entrar més profundament en el catalanisme va ser un que després va estar ministre d'en Franco... en Gual Villalbi. En Gual Villalbi era adjunt al caixer del Banc de Barcelona. Jo treballava amb ell a caixa... varem estar junts durant un any i mitg. Ell va ser el primer que em va dir: com pots ser carlí... jo li vaig contestar: «jo no soc carlí, jo soc tradicionalista. Ell em va contestar dien que Catalunya era un altre cosa i que no tenia res que veure amb aquestes qüestions dinastiques... va dir, nosaltres no hem tingut mai reis.

Era un mallorquí ferventíssim catalanista a l'epoca. Es per ell que estant al Banc de Barcelona vaig entrar al Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de l'Indústria.

Mes tard vaig retrobar a n'en Gual Villalbi en el Banc Central... ja no em va rebre massa be... ni varem parlar de política; després es va fer banquer...

La vida no va pas com un vol sinó que moltes vegades com un pot. En aquest temps jo em vaig trobar: amb plena guerra del 14-18, penjat en l'aire sense la fabrica, amb al Correu català i ficat al Banc de Barcelona. Al Correu hi havien molts germanofils, era el diari dels germanofils de Barcelona.

Aquesta epoca d'en Primo de Rivera és pot dir que varem ser nosaltres, els tradicionalistes, els únics que des d'un punt de vista catalanista ens moviem. Jo era secretari general... sempre he sigut secretari general de tot.

.../...

En aquell moment sortien algunes publicacions, pero poques: "Esquela" d'Acció Catalana, "Mirador" que va ser el cristallitzador d'un catalanisme molt mes elegant que el de la Lliga, que era de burgesos... El catalanisme d'Acció Catalana era molt mes treballat allunyant-se del grup d'en Marcelino Domingo que agafava la part mes popular pero basant-se sobre tot en el gran viver que havia creat el cu-cut i el Patufet, com deiem l'altre dia, el Patufet, sobre tot,... Els pomells de joventut del Patufet va ser una cosa per la qual tots hi varem passar...

Imma.- que eren els pomells de joventut?

J.Mª.- No sabeu que eren?. Eren unes organitzacions d'ajuda a la canalla, al jovent... Es varen començar a l'any 10... jo tenia 10 anys i desseguida hi vaig entrar. Varen pendre un increment molt fort a Catalunya... Va arribar un moment que si no recordo malament erem 30 o 40.000 mil. seguint les indicacions del Patufet... hi havien aplecs sobre tot... No és que és fessin grans coses, en particular hi havia l'Orfeó Català... De fet això va servir... les dades que parlavem l'altre dia... pensar el poc temps que va ser suficient a n'en Prat de la Riba per crear la Lliga Regionalista, per tenir un grup de gent important, per provocar la solidaritat catalana, per ficar-hi tothom a dintre, per tenir la sort de tenir un cambó en el qual l'hi fant quatre forats al ventre, que va poguer entrar a la Diputació perque era per alla que hauria d'arribar a la Mancomunitat, a la Autonomia de Catalunya i que es pot morir als 47 anys sent president de la Mancomunitat... Fantastic!... amb 15 anys havia fet aquest treball... Jo crec que en gran part va ser degut a aquest xim-xim catalanista del que parlavem abans...

Jo era de la "tradició catalana"... jo sempre m'havia negat a dir-me ni carlí, ni jaumista, ni legitimiste... res d'això jo era tradicionalista. Al segle XIX, tota la gent burgesa, pagesos, menestrals... tot el que era una mica més que el simple obrer, havien sigut carlins. La tendència general entre els carlins era de burgesia, no-saltres erem burgesos... jo soc burgès... jo he estat tota la vida contrari a la meua classe social.

A l'any 1915 em varen passar totes les coses dramàtiques de la meua existència...varen marcar un canvi de front complert a la meua vida. Ajudat pel meu pare, que tenia molta imaginació..... Jo no havia pogut fer el segon grau per diverses raons, una, encara que potser de les menys importants, perquè erem molta colla a casa, jo era el gran de tretze...i calia seleccionar una mica...jo, com que era el mes gran havia de donar l'exemple i era el primer que havia de guanyar-me la vida...be, he dit que el meu pare tenia molta imaginació perquè em va convençre imaginant que després tindria temps de fer el batxillerat i de inclús fer una carrera... Jo tenia una inclinació política que tan ell com tota la família creia que era necessari desenvolupar un moment o altre...en aquella època tots els xicots que ès decantàven cap a la política estudiàven Dret...en Cambó, en Ventosa i Calvell, en Duran i Ventosa...tots eren advocats...excepte algun, com en Puig i Cadafalch, per exemple, que era arquitecte...Jo mai, però, vaig perdre del tot el contacte amb els meus antics amics d'escola que ja havien passat a la Universitat.

Vaig fer els estudis comercials i vaig anar a l'escola fins a treure els mínims títols necessaris...sempre amb l'il·lusió de que algun dia podria continuar...Vaig entrar al Correu Català, per les raons que ja us vaig explicar l'altre dia...al entrar em varen donar els, les chiens écrasées com diuen els ~~franciscans~~.

Eduard.- què son els chiens écrasées?

JM.- Son les coses mes insulsses del periodisme. Es per lo que ès comença, son les baceroles del ofici de periodiste... il y a un chien que a été écrasé...c'était le chien de Madame... A mi com a chien écrasé em varen donar les questions de Borsa...cada dia...no ès que m'interesses molt, però va servir per orientarme en el sentit de l'economia...mes tard vaig anar a unes classes particulars que donava fora del curs de la Universitat el senyor Trias donava unes classes especials perquè hi havia molts xicots com jo, que no havien pogut seguir una carrera però que ens interessàven per les questions polítiques i econòmiques... ens feia classes d'Economia Política, d'Historia, etc....als vespres. Per una relació conexe vaig entrar al Banc de Barcelona. Tingueu entès, que en aquella època, com diu molt be en Gaziol, els periodistes, per poguer menjà, feien dos o tres oficis. L'ofici de periodista no ès concebible com una cosa exclussiva.

En el Banc de Barcelona, com deien l'altre dia, pres pel conte del senyor Gual Villalbí, que desseguida va trobar que jo era un xicot molt interessant...llavors, jo tenia 16 anys...em va posar al seu costat, en aquells moments, ell era ^{sub}caixà del Banc de Barcelona. També com us deia l'altre dia, el meu grau de catalanisme profund i polític, va venir del senyor Gual Villalbí, que a l'època era un nacionalista aferrissat, mes enllà de la Lliga, que no tenia cap partit que l'hi vingués bé...perquè ell era molt més nacionalista que tots plegats...varem tenir moltes discussi perquè jo era carlí...i vaig continuar siguent carlí durant molt temps.

Imma.- Quins diaris hi havia a l'època?

JM.- Hi havia, com a diaris a Barcelona, la Vanguardia, que era el mes important, feudo del senyor Godó. Era el diari de les classes conservadores mes assentades. El Diluvi, el gran anti-clerical per essència, burgès, però anti-clerical. Representava a totes les tendències anticlericals, diem també petita burgesia, monestralia i obrerisme una mica cuallificat, que no formava part de les grans lluites sindicals d'aquells moments perquè ja ès considerava a fora, ja ès considerava una classe superior. L'anticlericalisme era molt estilat dis de les classes burgeses

de casa nostre. El Diari de Barcelona que era mes conservador..... i el meu, El Correu Català.....va ser en aquest moment, que els meus amics universitaris a l'època, varen tenir l'idea de fer un semanari que és deia Repicament...com que ningú sabia res de fer diaris en varen venir a trobar en a mi. Jo desseguida els hi vaig portar publicitat, per mi, des del Correu era fàcil trobarne. Em varen demanar que fos el Redactor en Cap.

De manera que Repicament em va donar l'entrada en uns medis polítics que jo no hagues pogut tenir a l'abast. Tota aquesta jovenalla varen ser després diputats, concellers etc...Hi va haver molta gent que va e tar formada amb el grup de Repicament que va ser molt actiu en aquell moment, mes aviat des del punt de vista literari que des del punt de vista polític.

Jo no he entès mai la política com una cosa de serpenteig...crec que la política te de ser una cosa molt clara, molt neta...que els sistemes de martingaleitg polític son els que fan malt en el poble, perquè l'enganya i l'obliga a ser mentider.

Tota aquesta jovenalla que després és va dedicar a la política, els hi passava molt per sobre tota la qüestió social. Eren molt burgesos. Estaven sigui a la Lliga, sigui a Acció Catalana. Acció Catalana no va tenir mai una preocupació social, va tenir, en tot cas, una preocupació intel·lectual molt forta. Aquest clima de deixar a la classe obrera de cantó, de no preocupar-se de la classe obrera em penso que era solament per una qüestió de nacionalisme. Els obrers catalans, tots, és guanyaven la vida i els patrons no hi posaven inconvenient que mengessin del gâteaux, que diuen els francesos, del benestar general. Els que sí que estaven mal tractats, els que varen ser la força del lerrouxisme primer i després la base dels sindicats, eren els obrers que venien de fora. Aquests, per tots, i que consti que jo no en faig mes sant que els altres eren una cosa molt exterior. Jo em els sindicalistes que em vaig entendre sempre eren sindicalistes catalans. M'en recordo, en el Correu català, ni el meu oncle, ni en Junyent ni ningú és volia enfrontar amb el problema dels sindicats, que era greu pel diari...era jo que estava en contacte amb els delegats de l'Unic...era un xicot que és deia Saldanya que jo m'estimava molt, perquè era un home d'una generositat d'esperit extraordinaria....Aquesta és la part de contacte i d'assistència al renovallament social que jo he pres mes part...amb un periòdic que era el representant dels Sindicats Patronals, perquè el Lliure no era res mes que un Sindicat Patronal i Governatiu...que els periodistes redactors del periòdic tots anaven amb la pistola a la butxaca pel que podia passar...que jo no vaig portar mai una pistola a la butxaca...que no em va passar mai res...que jo estava amb les millors relacions amb els sindicalistes que hi havia en el periòdic...quan hi havia alguna cosa a arreglar era jo que havia d'intervenir...amb en Saldanya ens varem entendre sempre...hi ha un cas molt precís...en un moment determinat, és pagava el treball de tipògraf a tan la peça, a tan la composició a màquina. Hi havia un pobre home tipògraf que va entrar al Correu amb una edat ja una mica avançada...aquest home era contrari a totes les normes vigents en el ram de l'impremta mecànica en l'època...mai arribava al número de línies que havia de fer i no podia...el sindicat havia establert un número superior del que ell podia fer...això el sindicat ho va mantenir, hi varen haver vagues a dins del Correu Català, el periòdic va sortir de totes maneres sempre...era jo el que discutia, representant a l'empresa, amb en Saldanya, i en fi, no hi havia mes que una solució, que el conjunt dels tipògrafs

mecanics, acceptes la norma de produir la entitat de línies per la quantitat d'hores i d'operaris que hi havien a la sala de les màquines...de manera que va resultar que va ser acceptada pel sindicat aquesta fórmula que jo vaig proposar i que va ser en Saldanya que és va carregar els neuròls de treballar hores suplementaries per cobrir lo de l'altre...això us pot donar idea de com les coses socials anaven en aquell moment i com malgrat la situació dramàtica que representava per nosaltres de ser redactors del Correu Català i el Correu Català representava el que representava els Sindicats Lliures... el tenir a dins sindicat únic, com és natural, i que tinguéssim de negociar amb el sindicat lliure i trobar solucions humanes en els problemes que és plantejaven.... Em penso que d'aquesta època és una de les coses principals que puc dir.

En quan a la situació general aquesta és una època que Catalunya estava dividida en dos bandos, germanòfils i francòfils...em penso que d'això ja en vaig parlar l'altre dia. El Correu Català tenia una posició netament germanòfila, que varem seguir tots plegats, fins al moment que jo em vaig donar compte, personalment, que la situació no estava bé. Em va fer molta impressió la posició que va prendre el nostre corresponçal a París, en Melgar. Va dimitir tot calificant-se de Carlo- Luteranos. Això em va fer molta impressió, donat que en aquella època era un xicot molt creient, com ho soc encara... ja havia fet el canvi, havia passat els moments de dir: "Be, és que crec o no crec?" i m'havia afiançat en les conviccions no religioses sinó evangèliques. També em va ajudar a canviar d'actitud el que us deia el dia passat d'aquell company meu que va morir a Arràs i la postura dels Germans de les Escoles Cristianes, que malgrat haver estat expulsats de França, tots, sense faltarme un, cridats a mobilització, tots s'en varen anar a servir ~~xxfrança~~ al seu país. Malgrat viure en un ambient netament germanòfil, jo no era ni ~~habitant~~ de la opinió del partit ni del diari... Després, és clar, vaig estar ficat en totes les reunions e intervencions per modificar l'actitud del partit de les filles de Don Carlos de Borbón, les unes casades amb italians, les altres amb austriacs. M'en recordo sobre tot de les noies que eren molt boniques. Varen venir a Barcelona enviades pels aliats per conquerir la branca carlina. M'en recordo que en el seu honor, varem donar una representació en el teatre Goya, no se si encara existeix, era el teatre de moda en l'època aquella. L'obra era d'un clerga galleg, no em recordo del nom de l'autor però si de l'obra, "Amor que vence al amor". Això ho dic com una anècdota perquè és ridícol..... En aquell moment no ens en varem en recordar que una part passava a Italia i que els italians quedaven molt mal parats...elles eren d'origen italià... jo vaig anar a veure a l'actor, en Calvo i li vaig dir:

- Per favor,.... haga Vd. algo...

- Pero que quiere que haga, yo no puedo cambiar...

- Mire de buscarse una salida...una forma...son italianas!!!

S'en va sortir...va fer una cabriola en aquells moments..."no hay alma tan villana...." i no va dir l'insult!!! va enllaçar amb el passatge següent...

Tot això de les priceses, després va ser molt més llarc i molt més complexe...gracies a elles vaig tenir més o menys relació amb l'aristocràcia, diguem-ne burgesa de Catalunya.... Amb la guerra acabada, o acabant-se, varem rebre un altre filla de Don Carlos de Borbon, Donya Blanca, Donya Blanca de Borbon de , casada amb un artxiduc, i que va arribar amb tota la família... Naturalment, jo era l'home.. jo mai he estat president, ni director, ni tot això...jo sempre he estat Secretari General, que és l'home que li cauen tots els paquets a sobre... naturalment, amb la qüestió de Donya Blanca tothom va pensar amb en Josep Ma...i em varen facturar al costat d'aquesta família imperial vinguda a menos...el matrimoni i ...una, dues, tres....sis filles!...la feinada que vaig tenir...els vaig tenir de posar en relació amb les famílies més distingides de Barcelona i donant-els-hi tot tipus de facilitats... Elles montaven a cavall, jo també vaig tenir de montar a cavall...acompanyar cada matí a les nenes...no s'en podien estar...cada matí teniem d'anar al picadero de la Gran Via, era allà on hi ha el Ritz actualment. Després d'haver treballat fins a les dues de la matinada, jo em llabava a les cinc del matí perquè aquelles artxiduchesses d'Àustria no anessin soles per Barcelona...

Además de les "promenades fantàstiques" pel·l les muntanyes del costat de Barcelona amb aquelles diguem-ne "balquirias" em varen passar moltes coses ridícules en aquells moments....

Tenien un diputat carlí que és deia Bordas que montava a cavall d'una manera regular...això em va salvar perquè moltes vegades li vaig passar el paquet...però no la confiança de la Donya Blanca de Borbon i del seu marit...era molt empipador...però si els vaig poguer infiltrar a l'Alta Societat i així m'en vaig desfer...però la confiança la varen seguir tinguent amb mi fins que s'en varen anar...em penso que al final és varen posar d'acord amb Don Alfonso, rei d'Espanya i varen aconseguir una subvenció per anar-sen cada un pel seu cantó.Durant un any vaig estar al càrrec d'aquesta família.

Com us he dit abans, la confiança que tenien amb mi aquesta bona gent era enorme, execiva...Un dia, la princesa Margarite em va demanar si la volia acompanyar, en aquell moment jo estava al Banc de Barcelona, doncs tenia algunes coses que volia ingressar en una caixa forta. Al arribar em va dir: "Venga, venga José Ma, tiene que saber lo que ponemos ahí dentro". Obre el paquet i una quantitat tan grossa de pedreria!!!! S'havien emportat totes les joies de la família a Barcelona! Havien pogut passar per tot arreu sense que ningú els hi toques aquest paquet... De manera que durant un any vaig ser jo el custodi d'aquest debassall de pedres...A 17 anys, un no te concepte del que representen aquestes coses... La princesa Margarite em va dir: " José Ma, que te iria bien este anillo? ¿No te lo daría... " *****

- No, no, gracias

- Si, porque con las cosas que has hecho tu por nosotros...

- No, no, no, no...

- Póntelo....

...i m'el vaig posar...amb la pressuntció d'un xicot jove que té una joia d'aquest valor a les mans...era un brillant molt gros amb un ero de platí...només és veia la pedra... Al sortir en vaig tenir prou perquè un senyor que hi havia en una de les taquilles del meu despatx, devia ser un gran client de la Banca...al veurem em va dir: "Jove, no sigui ridícol"

- Per què?

- Perquè no pot ser veritat que vostè tingui una joia com aquesta i que sigui autèntica, és fals...

No el vaig ni contradir, vaig anar a baix, vaig obrir la Caixa Força i plof... el vaig tornar al seu puesto...

Imma.- M'agradaria que ens parles de l'agitació social del moment, dels pistolers...

Josep M.- El marasme sindical va ser en el any 18, lo que coincideix amb la meua visió del problema.... Això son dades que tinc ara i que no tenia en aquell moment... A l'any 18, el Baró de *Quemmy*, jefe del espionatge alemany durant la guerra del 14-18, a Catalunya. El Baró de *Quemmy* tenia unes bandes organitzades a la Costa Brava per protegir als espies que anaven a França i que desenvarcaven dels submarins alemanys. La guerra s'acaba amb la pèrdua d'Alemania i amb l'ocupació de Berlín... el Baró de *Quemmy* es troba sense cuartos i sense saber a què dirigir-se a Alemanya i amb el paquet de tota la banda de pistolers... què pot fer-se d'aquesta gent? La primera idea que te és la d'anar-los a oferir a n'en Barret... successor d'en Grau Gimpera a la Patronal... en Barret no els va acceptar... al cap de pocs dies va ser assassinat... Immediatament després van començar els atemptats al Sindicat Unic. Déu qui és podia tirar ma per fer front a aquesta situació? Dels que al míting de les Arenes havien tirat contra els Lerrouxistes, els Requetés. El Sindicat Lliure és va constituir amb l'ajuda dels Requetés i dirigents de les diverses organitzacions Tradicionalistes i Carlines... Així s'explica que el Correu Català fos l'organ de defensa del Lliure...

IMMA - I la Lliga, mentres, quin paper jugava?

JOSEP M^a -

La Lliga recollia la part més, diguem-ne escatològicament catòlica de Barcelona....això em recorda una cosa que va dir....com se deia el bon home aquell....primer va ser bisbe de Barcelona i després de València... bueno, era un valencià....deia....: "Vosotros los jóvenes, sois la guardia civil de la Iglesia".

~~La Lliga recollia la part més, diguem-ne escatològicament catòlica de Barcelona....això em recorda una cosa que va dir....com se deia el bon home aquell....primer va ser bisbe de Barcelona i després de València... bueno, era un valencià....deia....: "Vosotros los jóvenes, sois la guardia civil de la Iglesia".~~

~~La Lliga recollia la part més, diguem-ne escatològicament catòlica de Barcelona....això em recorda una cosa que va dir....com se deia el bon home aquell....primer va ser bisbe de Barcelona i després de València... bueno, era un valencià....deia....: "Vosotros los jóvenes, sois la guardia civil de la Iglesia".~~

Em penso que és en aquesta època, que immediatament després de la mort d'en Prat de la Riba, va ser l'actuació d'en Cambó en el Govern de Madrid. La Lliga, va participar en el Govern de Madrid. Jo crec que aquesta decisió ve donada pel to que començaven a pendre les reivindicacions socials a Catalunya i com a conseqüència la necessitat de la defensa de tota la burgesia catalana en el sentit català que en aquest cas anava estretament lligat en el sentit econòmic... En aquest moment, clar, els hi va anar molt bé la capacitat d'en Cambó com a diputat i com a polític... que havent-hi un camp molt més llarg no és va volguer contentar amb el de Catalunya solament... Sobretot, jo crec que tots els catalans que han intervingut a Madrid, ho han fet amb l'idea de que era més útil per Catalunya... Perque els Pi i Margall, els Figueres, el General Prim mateix... tots a la seva manera eren catalanistes i per cada un d'ells contava més o menys la capacitat de Catalunya... ara, Madrid els absorbia i quedaven empastifats amb un conjunt de conseqüències que els hi impidien de realitzar lo que havien anat a fer. Per això va fracassar la Primera República, per això varen fracassar moltes coses, molts intents del tipus de conseguir una autonomia regional etc... I en Cambó, mort en Prat de la Riba, va resultar ser el cap natural de la Lliga i no va poder quedar-se dins del quadre administratiu de la Mancomunitat, això no era per ell, ell era un home polític, un home d'acció, però que no va tenir el d'en Prat de la Riba.... Això que va tenir al costat, en Valls i Taberner, en Ventosa i Calbell i tota una colla de gent que tenien un valor important ... Gracies a n'en Prat de la Riba s'ha construït una carcassa cultural catalana molt important... Tota aquesta situació coincideix amb l'acabament de la Guerra General... En Cambó, per exemple, sent ministre de Finances va salvar una gran quantitat de capital espanyol que s'havia perdut especulant amb el marc alemany que s'en havia anat a l'aigua... En Cambó va fer una operació fantàstica... va fer un viatge a Buenos Aires, un viatge a Frankfurt, un viatge a Berlin... i va tornar havent constituït una societat a la que varen participar desseguida totes les firmes espanyoles que tenien capital alemany, que tenien havers Deutschmark... que va fer en Cambó a Buenos Aires amb els diners d'aquesta societat...? Comprar companyies de trens a Buenos Aires i totes les societats al voltant d'aquestes companyies. Les va comprar en bloc i les va comprar al contat al preu limit i amb marcs!!! Després va transformar el capital en pessetes.... Els va comprar baratíssims, a un preu de deu centims el marc o una cosa aixís... l'operació era qüestió de fer-la depressa però a l'últim moment abans de que el marc s'en anés definitivament per terra. Durant molt temps el marc va estar a 20,17,19,

va baixar fins a 6, que va ser quan jo en vaig comprar...

Eduard.- Centims o pessetes?

Josep M^a.- Sis pessetes els cent marcs. Però en canvi va fer l'operació justament al moment que havia de fer-la perquè els alemanys no hi guessin fer-hi res. Va pendre les mesures necessàries a l'Argentina per obligar als alemanys a vendre....pam, pam, pam, pam,...fet... Va salvar una quantitat grossa de milions de pessetes que s'haguessin perdut inevitablement amb la caiguda del marc. Els alemanys varen passar uns moments terribles....

Eduard.- I per quines raons era aquesta caiguda del marc?

Josep M^a.- Em penso que els alemanys ho feien expres... Els alemanys tenien un deute de guerra... El deute el tenien de pagar amb uns diners que no valien res...

Per altra part i mirant al interior del país, estem en l'època dels pistolers.

Lo que jo se és que en el any 18 hi va haver aquests contactes del Baró de Quening que era el que tenia en ma tot l'espionatge alemany de la Costa Brava per fer passar espies cap a França durant la guerra, que és va trobar amb l'Alemania havent perdut la guerra, amb tots els seus serveis tallats, amb els espies que també eren pistolers doncs s'en cuidaven de descarregar submarins plens d'espies a les cales de la Costa Brava i que anaven amb la pistola als dits. En un principi el Baró de Quening no va sapiguer de que fer-ne havent perdut el contacte amb les seves autoritats i els va anar a oferir a n'en Barret. Aquest era el moment en que l'anarco sindicalisme i els sindicats començaven a pendre una importància considerable. Hi havien hagut bombes i plàstics però encara no masses, accions espectaculars d'ordre violent no n'hi havia hagut cap. En Barret va dir NO. Aquestes dades són precises i concretes perquè me les han confirmat gent que en aque moment estava a la policia i que han conegut al Baró Quening.... Al cap de 15 dies, en Barret era assassinat... a partir d'aquí comencen els assassinats dels sindicats... lo cual vol dir que els elements que en Barret no va volguer acceptar van anar a parar en el Sindicat Unic i varen inserir després dins del sistema del Sindicat Unic a la CNT. Amb això no vull dir que tothom del Unic ho sapigués, ni molt menys, però algú ho tenia de conèixer.... Lo que jo he confirmat després, que caldrà parlar-ne però en el moment oportú, es a França, després de la nostra guerra, quan el delegat alemany de la ma d'obra, encarnat especialment dels treballadors espanyols, era un anomenat Otto que davant meu, davant la reunió dels sis cents homes espanyols refugiats apartanyent a les companyies de treballadors a França durant l'època d'armistici, i que venia a parlar-els -hi per que anessin a treballar a Alemanya, cosa a que no estaven obligats perquè eren treballadors del bosc i del camp. Aquest home va declarar davant de tothom que ell havia passat trenta anys a Barcelona, que era uno de los nuestros, que habia estado en la Específica de la FAI, que habia sido comandante del regimiento de la FAI delante de Teruel donde habia muerto uno de sus hijos, pero que habia comprendido que estos franchutis eran gente imposible,...mira como vais de miseria y todo esto..." A

mi el que em va interessar és el que van fer els refugiats espanyols perquè ningú, tot i que les condicions que proposava eren magnífiques, ningú va acceptar... Eren tres mesos de treball a Alemanya i passaport lliure de tota persecució possible a Espanya garantit pel govern alemany i espanyol... malgrat això, ningú es va presentar... Després de tres hores d'insultar i dir les mil coses contra els espanyols, que cobardes que no os decidís que de tot, per salvar alguna cosa per ell va dir que "Ah!! incluso los inválidos"... llavors un coix es va presentar i el va enviar directament a Espanya.... Però això em va fer comprendre que totes les informacions que havia anat recollint sobre la participació de tots aquests elements alemanys en el començament de la FAI a l'època dels pistolers, va permetre a l'Estat Major alemany de tenir a l'interior del nostre camp a Catalunya, una intervenció directa en el desenvolupament de la guerra.... De manera que van ser ells que van imposar d'anular la mobilització general, d'intervenir en el govern quan no havien volgut mai intervenir i inclús anava contra la seva pròpia ideologia anarquista i de fer un Ejército de Voluntarios "porque la revolucion era lo principal"... Lo que va permetre que durant set mesos el Front d'Aragó estés estabilitzat, lo que va donar temps a n'en Franco de liquidar tot el Nord per estar fort per enfrontar-se amb Madrid i Barcelona. Aquesta és l'història real d'aquesta intervenció en aquest moment dins l'anarco sindicalisme dels espies de l'Estat Major alemany que varen ser els primers pistolers de Barcelona... Em penso que això és un bon paquet, no?... No parlo de la responsabilitat de la gent però ja en parlarem un altre dia eh? però les responsabilitats són de molta gent.... Dir això és posar un cascabel al gat que diuen els francesos que pot sonar molt amunt.... i tirar per terra molts prestis ja consagrats i em sap greu perquè són morts... però en Companys estava massa lligat amb tot això perquè no ho sapigués... i en Tarradellas també!!!! i en Miravittles que va ser el que segurament estava més en contacte amb aquests elements... en Miravittles de l'Esquerra... Ja tindrem ocasió de parlar-ne en altres moments...

Va ser en aquest moment ~~que~~ per culpa de tot aquest bullit és va quedar ontrebancada l'autonomia de Catalunya... la Mancomunitat catalana havia presentat un projecte d'Autonomia ja preparat per en Prat de la Riba abans de morir.... En canvi, per necessitat econòmica pràcticament va intervenir.... perquè també tenia d'intervenir per lo de les indústries que tenien capital alemany... En canvi al entrar al govern va provocar l'alça dels arancels d'aduanes perquè almenys la venda interior no fos limitada per les importacions exteriors... això havia estat des de sempre la base de les lluites de Catalunya amb el govern Central, va esdevenir en aquell moment que en canvi intervenia la cosa més important i va ser la primera llei que és va votar... De fet a la base de tot això hi ha la gran crisi industrial de Catalunya....

Imma.- I amb tot això hi va coincidir el desastre d'Anual no?
Josep M.- Si, i varem anar a fer el soldat a l'Àfrica... Nosaltres erem soldats a quota que en deien en a l'època, és a dir, que pagàvem per fer un mínim de Servei Militar... Jo vaig anar a l'Àfrica... que consti que no vaig matar cap moro... Abans d'anarnos el Coronel, com que sabia que allà necessitaven gent preparada ens va fer fer un bon entrenament i al final varem pagar cabos, a caporals, dit en català, però varem anar allà sent soldats de segona encara... al arribar en allà, el Capità Lopez Ochoa va dir: "como!!! nada!!! Yo no admito los nombramientos que vengan de fuera, os examino de nuevo", Jo vaig tornar a sortir, però ell estava disposat a que no ho fossim i el Coronel a que si ho fossim... El Coronel va enviar els títols i el Capità els va tornar a Barcelona... Al mateix temps va apareixre una cosa que naturalment a nosaltres ens va fer molta gracia... un decret que devia eslaborir al fill d'un ministre o alguna cosa semblant, fixant el número de classes de quota màxims que tenien que tenir les unitats expedicionaries... d'aquest fet va resultar que nosaltres que havíem arribat que erem cabos erem els que estàvem en els llocs importants de la bateria... apuntadors artificiers... tots erem titulats de cada una de les peces.... El Capità enfadadíssim va dir que ell no deixava que s'en anés ningú de nosaltres doncs és veia perdut... el decret li era igual... Varem tenir sort d'un tinent que era molt simpàtic i va arribar-lo a convèncer La cosa és va arreglar buscantse nosaltres mateixos substituïts i ensenyant els hi tot el que havíem après... Es preparàven unes operacions importants... El Capità ens va dir: "Yo he mandado las titulaciones firmadas para que os den el pasaporte para volver a España. Si llegan los pasaportes antes de empezar las operaciones, os marchais, si llegan despues, os esperais... Nosaltres ja ens no veíem perdut... varem fer una primera excursió preparatòria a la gran operació... el dia de descanç que teníem abans de l'operació... arriben els passaports... El Capità ens va dir: "Hacedlo como querais, pero si esta noche aun estais en el campamento, os quedais". Varem fer moltes arbitrarietats... Varem fer baixar d'un camió tota una pila de moros que s'en anàven cap a Tetuan... Es aixís que no vaig fer guerra...

En quan el punt de vista sindical, aquest és el gran moment del Sindicat Lliure... El Sindicat Lliure, per un cantó va ser un obra d'en Martinez Anido, que no se qui és el va fer Governador Civil de Barcelona. Naturalment les classes burgeses estaven molt contentes de tenir un "ferrenyo" com a Governador de Barcelona... que va ser un CAPRE... el més carre que jo he conegut... que va fer realment un servei de policia ~~xxxxxx~~ Aquí va iniciar la lluita tremenda entre els Sindicats que va durar quatre anys i que va desenvocar a la dictadura d'en Primo de Ribera...

En aquests moments jo era redactor del Correu català... que el Correu era el defensor dels sindicats lliures... que com és natural tothom estava amenaçat, en el Correu català pels altres pistolers... que en el diari ningú sabia entendre's amb el Unio i hi teniem una representació important... que l'Unio que podia tractar amb ells era jo... sempre ens varem entendre i sempre varem arribar a solucions amb ells. Fins arribar en el moment de la Canadenca que varen decidir fer vaga General total i completa i que no sortís cap diari a Barcelona... jo vaig dir a n'en Saldanya, representant de la Comissió del Correu del Unio: "Jo, sortire demà, sigui com sigui...". El meu oncle, en Junyent, tot hom tenia pànic, l'Unio que no en tení era el pobre hom, Monsenyor Lisbana que era el gran editorialista... capellà, eh?... més guerrero que tots els altres... Defensor del Lliure i de la Llibertat d'Associació i tot el que volguen... Vaig fer això perquè crec que un periodista no pot acceptar que se li tregui la paraula, no pot acceptar que li impideixin informar... l'argument que li vaig donar a n'en Saldanya era que la cosa que havia passat aquell dia a les Arenes, al miting formidable del Sindicat Unio a les Arenes que va provocar aquesta vaga General per demostrar la força que tenien, calia que hi hagués algun diari que n'informés... La notícia més important per no dir la única, aquell dia va ser constatar el grandios èxit de l'Unio al miting, havent guanyat la vaga contra la Canadenca i havent imposat la Vaga General a Barcelona... i lo més important per decisió unànime de la massa immensa que s'havia reunit a les Arenes... En Saldanya, quan li vaig comunicar la meua decisió em va dir: "Be, jo no responc de res eh?". I jo: "No responguis de res però jo el faig"... i el varem fer dos o tres, jo, el maquinista... jo em vaig posar al teclat per fer la composició... varem fondre les pàgines, no se com ens en varem sortir però ho varem fer... varem fer sortir dues pàgines recto, verso... En Saldanya va ser molt valent, doncs va venir a les dues del matí a veure si ens havia passat algo i a ajudar-nos... no va fer el seu treball de maquinista però va plegar els diaris...!!! Es un dels aspectes de aquella època que em fa molta il·lusió d'explicar, perquè jo arribava a no ser l'enemic de ningú i a conservar una actitud de no claudicar davant de la llibertat d'expressió....

En aquesta època hi ha lo dels Rebassaires i la importància d'en Companys és per aquí que en Companys va arribar a ser una figura important a Catalunya...

Imma.- Això és al 23, no?... Abans, al 22 hi ha una cosa important que és l'escisió d'Acció catalana.

Josep M.- Ah!!!...és veritat...Es una cosa que venia ja de lluny. Va ser, sobretot, provocada per l'intervenció de la Lliga en el Govern d'Espanya. Això va crear un ambient en els grups intel·lectuals de la Lliga, d'una necessitat de ser un altre cosa, de anar més enllà...la Lliga avent perdut la possibilitat de l'Estatut d'Autonomia, en Prat de la Riba mort, va perdre el seu equilibri interior...en Cambó no era l'home fundador i àbil polític planificador de caràcter general com en Prat de la Riba...en Cambó era un home vinculat amb els mitjans econòmics...per un cantó hi havia en Ventosa Calbell, en Durand i Ventosa, tota aquesta gent, eren gent de molta importància però perfectament burgesos, perfectament adaptats a la mentalitat econòmica que representava la Lliga....Per altre cantó hi havia la gent més jove, en Bofill i Mates, en Rovira i Virgili, una colla de gent aixís...hi havien intel·lectuals.... Tots aquests, varen anar cap Acció Catalana. Cal reconèixer que el gruix de la intel·lectualitat catalana, va col·laborar a crearla i mantenir-la Cambó, amb les traduccions dels clàssics grecs i llatins...La Fundació Bernat Metge va ser extraordinària.... Per altra banda sense els cuartos que va guanyar en Cambó no hagués existit...Un exemple de l'importància que va tenir és que jo, per exemple estava suscrit a aquesta Fundació, i jo no era un intel·lectual, no era un home d'Universitat,..... com jo hi havia una quantitat enorme de jovent del CADCI.... Això va crear un ambient molt especial i molt característic de l'època... Potser de totes les obres que va fer en Cambó és una de les principals. Es va intensificar la part cultural de Catalunya amb la Fundació Bernat Metge d'una manera extraordinària...hi va haver molta gent que va poder anar molt més enllà gràcies a això....La major part de la gent que va col·laborar amb la Fundació Bernat Metge són els capdeventers d'Acció Catalana. D'Acció Catalana va néixer Mirador que va ser un dels elements més importants durant tota la Dictadura d'en Primo de Ribera.

Eduard.- que era Mirador?

Josep M.- Mirador era un semanari que us aconsello de tractar de llegir-lo perquè era d'un gran valor. "o en aquell moment era molt "afrancesado" que dirien el capellans. França era lo que en a mi m'acostava més en el món exterior...Tenia un amic íntim, en Carles Quintana, l'únic que hi he tingut realment intimitat dintre d'una amistat profunda, era fill d'una bona dona que mira, no m'en havia recordat mai que és deia Clara com la meua dona, que era francesa...per ells en vaig acostumar a llegir obres franceses. Els clàssics els vaig pair a través d'en Valenti i de la seva germana Carmen. També en vaig acostumar a llegir els hebdomadaires francesos...cada setmana jo m'enpasava tota aquesta literatura. Mirador, corresponia a una forma de l'època, com Candide, com Graciano, com altres que es publicaven en aquell moment...perquè lo que és curiós és que Acció Ca-

talana va durar diguem-ne la meitat clandestinament, perquè tenia actuacions públiques, va durar tota l'època d'en Primo de Ribera... La formació d'Acció Catalana va ser durant tota l'època d'en Primo de Ribera... Imma.- Però Acció Catalana en algun moment va arribar a ser més important que la Lliga...?

Josep M^a.- No va ser mai més important que la Lliga, va tenir un moment en unes eleccions que va guanyar molts vots, va tenir molta importància va donar un cop dur, molt dur a la Lliga en aquell moment... Acció Catalana mai va claudicar com ho va fer en canvi... les coses econòmiques van sempre aixís...

Les línies polítiques han estat molt marcades per l'esdeveniment de la República... En Mació i tota l'importància que va aconseguir amb ell Esquerra Republicana va ser un cop per Acció Catalana, que va fracassar com a organització política, lo que no vol dir que no fes una important aportació pel conjunt de la nostra terra... molts van servir, al moment de la Guerra Civil al costat del govern.... en Vila i Abadal, en Carrasco i altres venien d'Acció Catalana... Acció Catalana va tenir una importància dins de la participació a la vida política de Catalunya, dins del Parlament i sobre tot en la creació d'un ambient que no era l'ambient burgès habitual de casa nostra, sinó que era una nova forma d'una burgesia que no volia ser burgesa i per la que cada vegada contava més el punt de vista social... tenia una ètica molt més ajustada en el contingut diguem-ne evangèlic perquè sense definint-se cristians o catòlics tots estàvem dins d'aquesta línia...

En aquest període d'en Primo de Ribera, Catalunya i Barcelona, estava molt interessada en fer l'exposició....l'exposició de Barcelona era una cosa que tenia una gran importància per tothom...L'amo de can cullaretes, conegut per molt catalanista va obtenir la concessió dels cinc hotels de la plaça d'Espanya...en definitiva tothom va col.laborar en l'exposició amb el desitg de fer-ne una gran cosa per Barcelona...Jo vaig col.laborar molt amb en Bohigues, que va ser l'inventor de la fon lluminosa. Era un xicot molt simpàtic...havia passat moltes hores amb ell en el loial que tenia sota la font fent combinacions per canviar les formes ... Un xicot amb una imaginació extraordinària. Tot el que s'ha fet després ha estat copiat de lo de Barcelona. Va ser lo primer que es va fer dins d'aquest aspecte. Sempre li agradava tenir gent que jutgés i intentar trobar que es podia fer d'altre. Jo era amic del seu germà, per això vaig conèixer-lo. Es un xicot inverosímil com a fentmen d'ingenieria malgrat que haigui estat tan limitat en la seva actuació. En aquí a París va intervenir en l'exposició colonial i s'en va anar perquè no varen fer cas a lo que volia...després els altres varen copiar els seus projectes...Tenia les illes de que hi han en el Sena . L'Exposició Colonial anava des del Pont de Iena fins . L'única persona que va comprendre a n'en Bohigues va ser l'arcalde de Barcelona en l'època de l'exposició, en Pic i Pons. Jo definiria a n'en Bohigues com a poeta de l'ingenieria.

Imma.- Jo li volia preguntar una cosa. Per la gent de Catalunya que ara en aquests moments està lluitant en un cantó....no en el cantó representat per el ~~seu~~ dels grups que només veuen clar l'aspecte social sinó en el representat per els grups que tenen una estratègia global, o sigui, que per ells és de la mateixa importància, lluitar pel socialisme i lluitar per l'independència, més que de la mateixa importància és la mateixa cosa, doncs bé, per aquests grups la figura d'en Companys és un símbol. que en pensa vostè?

Josep M.- Ara em faràs dir una cosa que no voldria dir, doncs no vull destruir una imatge de marca que pot servir....Jo penso que en Companys sabia totes les coses que van passar i les sabia molt bé....que si va tolerar que les coses anessin d'aquella manera, la seva responsabilitat serà gran davant l'història....no crec que si ho va fer ho fes per cobardia, però tampoc per Catalunya doncs era ella que hi havia de perdre....No podia escapar-li que si Franco, o els Exèrcits sublevats aconseguïen liquidar el Nord, Catalunya no tindria prou força per afrontar-si....No crec que fos en Franco que dirigís els Exèrcits sinó l'Estat Major aleman.... i el fet que jo he sapigut més tard, que l'Estat Major aleman tenia espies a la FAI, ell ho havia de sapiguer abans... quan va acceptar que la FAI intervingues en el Govern de la Generalitat i va acceptar d'anular la mobilització a Catalunya...sabia positivament que si deia si a la mobilització tindria rapidament un exèrcit de 300.000- 400.000 homesJo penso que en Companys té una gran responsabilitat històrica d'haver perdut la ~~guerra~~ llibertat de Catalunya...Destruir el mite Companys, no se si és avantatjós o no és avantatjós....jo no hi crec amb els mites....Suposo que jo ja no podre dir res quan Catalunya recobri la seva llibertat però si fos vivent, no pararia fins a restablir la veritat....caigués qui caigués....em penso que adduc amics meus personals caurien....

Imma.- Però vostè per que creu que va passar tot això, perquè ell volia per sobre de tot salvar la qüestió social?

Josep M.- No ho crec perquè tot anava molt lligat....de totes maneres no ho se....sapiguer les raons que poden fer actuar a la gent d'una determinada manera que per a mi varen resultar ...després!!! perquè si les haguessin sapigut en a l'època segur que haguera procedit d'un altre manera...

Veus, la diferència que jo hi veig en les revolucions és que ...això

potser és degut a la meua formació cristiana....és que jo sempre he estat disposat a morir per defensar una idea....lo que no he estat mai disposat a matar.... En el cas aquest d'en Companys jo hagués estat disposat a plantar carasi hagués sapigut que hi havia aquests espies....sense saber ni intuir res, nosaltres varem protestar de que és desmobilitzes al poble català....nosaltres varem votar contra el govern....

Imma.- I tot això hi hauria manera de comprobar-ho per donar les proves necessàries?

Josep M.- Em penso que l'única prova és la que jo he viscut. L'única manera és que jo ho expliqui i que els que encara és poden defensar que és defensin....

El President de l'Audiència de Catalunya n'estava ben informat.... Aquest bon home ha estat després, banquer a Tànger i en el seu Concell d'Administració hi havia en Queipo del Llano.... Ara és passeja per Barcelona.... Però d'això ja en parlarem més tard..

IMMA.- Durant aquests anys (23), la CNT quin paper jugava?

Josep M.- Cap paper, calma completa...era l'època d'en Primo de Ribera....Be, cap paper públic, si un paper clandestí. Es l'època de les grans lluites entre els dos sindicats. En l'època de Primo de Ribera els moviments socials varen ser molt emortaits, potser perquè no hi havien greus conflictes, s'havia paït el fi de la guerra que havia sigut molt desestros. Durant la guerra l'indústria catalana havia pogut fer lo que havia volgut, havia treballat amb molta llibertat d'acció... al venir l'abalanxa de la competència de França, Anglaterra, etc...va ser un cop dur, va ser el moment que el Banc de Barcelona va petar.

Eduard.- Per què va petar?

Josep M.- Primer perquè em penso que nosaltres els catalans som molt mals banquers...els bons banquers habitualment sempre surten del país d'una manera o altre.... el Banc de Barcelona era una entitat molt sòlida però que es basava especialment sobre l'indústria catalana... no tenia l'embargadura del Banco de Filipinas i tots els altres que tenien una base colonialper altre cantó el director del Banc de Barcelona, el senyor Dalmases, provinent de la família Dalmases, veia la família de Barcelona, de tendència carlina....a mi em tenia molta simpatia, era el nebot d'en Trias, Senador.... doncs aquest senyor era que molt intel·ligent per altres coses em penso que amb qüestió de finances no anava molt fort....encara que a 17 anys jo no era ningú per saber si el senyor en qüestió valia o no ...és poden tenir moltes inquietuds polítiques però econòmiques..... no ho se.....a la gent no els hi va importar massa el crac del Banc de Barcelona....és molt curiosa aquesta actitud dels burgesos catalans, però la Banca Arnús, la Banca....., totes aquestes banques personals tenien molta més importància que el Banc de Barcelona....era, crec, una cosa de confiança directa potser perquè hi havia un nom propi...el Banc de Barcelona era una cosa impersonal..... per altre banda a les Banques colonials ja s'havia sabia que s'hi guardaven molts cuartos i de on venien....Però jo crec que a Catalunya sempre han faltat banques d'empenta...hi van haver algunes que varen ser importants en un moment determinat, unes venien d'un lot les altres d'un altre cantó, i venien a instal·lar-se a Barcelona..

.....

Imma.- Va ser en el 1924 que es va crear Radio Barcelona, no és veritat quina va ser l'acollida popular?

Josep M.- L'entusiasme amb que ho varem pendre?....Sobre tot, com els bons catalans, quan varem saber que era la segona emissora del món...

Imma.- Ah!!! la segona emissora del món?!!...

Josep M.- Te el número dos del registre d'emissores...Jo m'en recordo del nom del senyor que la va introduir: Senyor Rifa...Va arribar d'Amèrica

molt pel Senyor Milans del Bosc però que nosaltres ho continuariem fent.... El pròxim dia em va fer dir sempre per mitjà del pare Alegre que em volia veure. Jo, m'en vaig anar cap a la Capitania General. D'entrada em diu:

- Oiga Trias....

- Perdó?

- Ja hi som! Ja hi som! Ja hi som!...Vostè vol que parli el català...

- Naturalment. Estem entre catalans, no?

+ Naturalment, amb aquestes idees, amb aquestes idees que tenen vostès.

- Ho sento molt, jo no soc solsament catalanista, soc també català com vostè...

- Es a dir, lo que jo volia veure és com ho podriem fer perquè vostès celebrecin la missa un altre dia....jo no dic que no celebri Sant Jordi, però ho podrien fer-ho un altre dia i a Sta. Maria del Mar... per exemple l'endemà o el dia abans....

- Miri, si no ho fem a la Diputació, és perquè ni vostè ni els senyors que tenen la Diputació ho permetaran, no? Ho farem a la Catedral i el dia de Sant Jordi. Perquè celebrem no solsament la festa de Sant Jordi sinó també la festa de Catalunya. Això ho considerem com una manifestació política que en aquest moment creiem que és la única forma que tenim per manifestar la nostra adhesió a Catalunya. Riscan una mica, si vostè creu que ho te de prohibir...hi ho pot fer-ho dient al Governador Civil que ho prohibeixi i que'hi enviï la

Força Pública....Miri, arreglis com vulgui però nosaltres ho farem...

Vaig quedar molt malament amb el pare Alegre però com que sabia que no havia de fer-me capellà i sobretot jesuïta....

Després el Pare Alegre va ser el més gran enemic del pare Ballet...

Imma.- Varen ser importants a Catalunya el Exercicis Espirituals del Pare Ballet?

Josep M.- Molt importants... D'aquí va ser de on van neixer moltes de les coses que varen venir després...

Imma.- A quin any era això?

Josep M.- A l'any 1926, 27, 28. Al 28 va venir el gran atac dels Jesuïtes contra el pare Ballet...lo primer que li varen fer és fer-lo anar a passar una temporada a un dels seus Convents de reserva, que ell va acceptar; que al tornar li volien imposar que anul·lés l'obra dels Exercicis Espirituals....No Parroquials, s'en deia....Això feia mal a totes les ordres doncs els homes s'en anaven a les parroquies que era on veritablement hi havia una feina important a fer i abandonaven les Congregacions Marianes i tot això.... Naturalment desseguida's va crear molts enemics dins de les ordres.... El pare Ballet va resistir tan com va pagar fins el moment que li varen PINDRE l'obra dels Exercicis Espirituals...Més tard el pare Ballet va tenir un grup d'ind condicionals, de gent que el seguia a per tot....hi havia una dona que és deia Teresa, o Amparo, no ho se que era de Banyoles i que deia que feia miracles... llavors el pobre pare Ballet ja és va enbrancar amb aquestes coses.... Quan va tornar a Barcelona em va convocar per veure si em recuperava...jo li vaig dir que no, que el seu camí ja no era el meu...."vina demà i veuràs...." "No vindrà perquè no crec

amb aquest tipus de miracles..."

Després s'ho va deixar corre i s'en va anar a Amèrica...va tornar i duren molts anys va tenir en aquí, a la zona de València, una casa d'Exercicis Espirituals....Però dels Exercicis Espirituals del Pare Balle va neixer tot aquest moviment..., va neixer El Mati, va neixer la Federació de Joves Cristians de Catalunya....i en bona part, la gent que en el 31 va crear Unió Democràtica de Catalunya erem gent que havíem passat pels exercicis del pare Ballet. De manera que políticament i civicament va tenir una importància considerable. ~~VAM SER MOLT MOLT MOLT~~ No voldria dir un disbarat però em sembla que eren 4000 homes que es varen estar una setmana tancats fent exercicis espirituals....Això és un fenomen que en un moment com aquell de dictadura permetia reunir a la gent i trobar una estimació i uns objectius conjunts cara a una cosa de caràcter superior.... Crec que tot això té un caràcter històric important...

Després va venir L'Exposició que va tenir molta importànciaens va buidar una mica...quan es va acabar varem tornar-nos a enrecordar la que havia passat en els anys anteriors...

~~Després de l'Exposició...~~

~~Després de l'Exposició...~~
~~Després de l'Exposició...~~
~~Després de l'Exposició...~~
~~Després de l'Exposició...~~

Cal dir que en aquella època hi havia un altre element molt important, que em penso que ja us en he parlat altres vegades que és Palestra. Palestra va tenir una importància considerable. Palestra era d'en Josep Mª Batista i Roca....Palestra era una organització d'esport molt helènica, com ja indica el seu nom....Tenia un aire, diguem-ne militar civicament militar, que va donar el caliu a una joventut bastant arriscada que va ser de on van sortir més tard els minyons de muntanya i les diverses organitzacions de caràcter...era una contra "boy scouts".... Eren uns "boys Scouts laics, els altres eren catòlics, però amb una estimació i una participació i un sentit polític, sobre tot català.... Si feien esport, si feien exercici, si feien totes aquestes coses, eren en vistes a estar ben preparats i en condicions físiques per si eren necessaris per alguna cosa un dia o altre....Naturalment no varen fer mai exercicis militars perquè a més era la DictaduraHi va participar molta joventut....A Palestra no era la B.A. que s'havia de fer sinó una cosa col·lectiva molt més pensada....d'interès col·lectiu per Catalunya....Feien excursions, feien campaments, feien atletisme, però molt seleccionat....Culturalment també feien moltes coses, de tipus literari, històric, marítim....Feien curses....no curses, no hi havia competició....tenien barquets hi feien conjuntament viatges a les Illes per exemple,.... Després va tenir un club d'aviació....que per cert

els avions de Palestra varen ser els dos únics avions que varen volar sobre Catalunya, sobre Barcelona, per combatre els italians quan venien a bombardejar-nos....és necessitava coratge per fer-ho, perquè no direm que eren caceroles que volàven però casi casi....Un del aidsors em va dir: "Mirq Trias, em penso que m'ho deixo corre perquè no serveix per res.... em donen dos bombes cada vegada....però és que tampoc en puc carregar més....I ells tenen DSA i...." Anàven a atacar les bases dels italians a Mallorca... pam pam pam i cada hora enàven i venien per carregar....Aquesta va ser l'heroica aviació catalana..

Als últims anys en Primo de Ribera va intentar-se vestir amb senyors més o menys democràtics però ja no hi havia res a fer, la dictadura estava condemnada a mort....Casi m'obreviria a dir que va aguantar fins a l'any 29 gracies a l'Exposició de Barcelona...aixís que l'Exposició va ser inaugurada és va desinflar i va venir aquí a París practicament a morir....El rei li havia demostrat varies vegades que no el seguia i que tenia d'acabar d'una manera o altre, però no hi havia cap força encara possible per fer-lo saltar....la prova és que encara va venir darrera en Berenguer i que en Sanchez Guerra va fracassar en el seu inten de sublevació militar...Estàvem molt aixefats i sobretot en plena crisi econòmica...nosaltres i tot el mon....la gran crisi de l'any 30... En pregunten sobre la Conferència econòmica internacional de Ginebra.....va ser un fracàs, ningú és va posar d'acord.... La gran mentida és que tot estava basat en que Alemanya pagues els deutes de guerra que no va arribar a pagar, la prova és que en Hitler va tenir la força necessaria per fer una Alemanya com la que va fer i crear les condicions d'una nova guerra....Hi havia la crisi que encara no s'havia començat a pair que era lo que representava pel conjunt de d'un punt de vista econòmic la pèrdua de Rússia...era molt important. Jo m'en recordo que en la meua juvenalla i adduc ahs primers temps que jo anava a Borsa, s'importava molt blat de Rússia...

Una cosa que vull remarcar aquí és el plan quinquenal rus....fantàstic. Es una de les aportacions més interessants de l'economia marxista ... és el seu més gran triomf, doncs ha imposat al mon la necessitat dels plans i de les provisions per un plaç de temps determinat sobre les indústries, el comerç i l'indústria....Això va ser el marxisme que ho va portar, i més concretament el marxisme aplicat que va ser el de Rússia.... En penso que el primer pla quinquenal va ser poc després de la mort de Lenin....No és que fos l'obra de Stalin, era una conseqüència natural de lo que havia de sortir. Perque sense Plan quinquenal que permetès la vinculació de l'agricultura i l'indústria ? Això s'ha amillorat a Xina.

Jo em penso que la meua època és important per totes aquestes coses experimentals que és varen assejar amb els sacrificis que han representat per la llibertat de molta gent....jo no en cansaré mai d'expressar l'admiració immensa que tinc a tots els companys d'en Lenin, que varen sapiguer sacrificar-se amb convicciójo penso sempre amb

purque és el més característic....que concienment és va fer condemnar com contrari al desenvolupament marxista, perque continués aquest, abançant....Per mi que sóc cristià i que per tan tinc una esperança, aquest home que no tenia cap esperança, que era increient, però que pensava en les generacions que havien de venir molt més tard ho trobo enorme....

En la meua edat, penso que tenir aquestes il·lusions encara, que res s'haigi esmortuït, que les meves conviccions continuïn, havent passat

tot aquest immens canbi d'actituds, havent passat per tots aquests ~~exinens~~ cismes reiterats.... el meu catolicisme de quan protestava dient " ~~ex~~ ce n'est pas vrai" devant del Frère Alfons, no s'ha modificat....però per sobre meu ha passat tota aquesta mentida, cal dir ho pel seu nom, no?...d'un catolicisme que venia de lluny i que no ha sapigut encara avui, despenllagar-se de tot aquest pes mort de 17 secles del desviacionisme de les fons vives de l'Evangelí.

La dimissió d'en Primo de Ribera va venir perquè havia de venir. La Dictadura i amb ella en Primo de Ribera s'havia d'acabar... Tot forçat va cap un canbi... En aquells moments varen ser molt importants les vagues a Asturias...Adduc en plena Exposició de Barcelona hi havia per aquest motiu soroll a les Rambles, cosa que feia molta il·lusió a la gent que venia a visitar-la...

Eduard.- Les manifestacions es feien a les Rambles?

Josep M.- Si, sempre....A les Rambles entre Batlem i Pza. Catalunya. Doncs si, tot anava de cap a caiguda de la part de la dictadura. Això va fer que hi hagués una reanimació de catalanisme, de manifestacions, de coses...l'Exposició va completar el cuadro perquè tot canbiés...i en Primo de Ribera es va fondre com una candela ...Va venir a morir aquí a París a la Rue de Rivoli...va morir en una chambre d'Hotel, trista gracia per un dictador... Aquí ja entrem a l'època de preparació de la República.

Jo em penso que el desinteressament de la nostra burgesia, de les nostres classes mitjanes que es varen aprofitar de l'anarco-sindicalisme i del sindicat Unió per beneficiar-se d'una millor distribució de la riquesa...els burgesos s'en varen ben aprofitar....Duran la República també es varen aprofitar de que hi hagués una Esquerra que s'apoyava sobre l'anarco-sindicalisme i que com que hi havia Autonomia, aquesta Esquerra feia lo possible per beneficiar Catalunya i per tan les classes burgeses de Catalunya...perquè en aquell moment era bo per el conjunt.

En Fabra va fer un treball extraordinari, però també els homes polítics de la Lliga que el varen apoyar... En Fabra ho va estudiar molt a fons i va acabar amb tota una gran serie de capelletes...

Imma.- Casi casi que entrem en el 31, no?

Josep M.- Com es presentava aquesta època? La República es va presentar d'una manera molt especial...amb una preparació de tothom pensant que havia de venir la República...El Pacte de Sant Sebastià era el preludi d'aquesta convicció general...Els partits polítics republicans, que llevat del Partit Socialista, (el d'Espanya) no ni havia cap que tingués una estructura,..és podria dir que tot eren grups d'intel·lectuals que eren republicans ...Fernando de los Rios, Prie-

to , Largo Caballero, Pestanya....
 En el pacte de San Sebastià, de la part dels catalans, hi va col·laborar Acció Catalana.....En el Pacte de San Sebastià és marca la manca de convicció dels partits republicans de la Península davant del problema de Catalunya, doncs varen obligar a n'en Carrasco i a n'en Nicolau d'Oliver d'acceptar la fórmula que deia que després d'un plebisciti a Catalunya les Corts acceptarien un projecte d'Estatut d'Autonomia i que s'el estudiarien per aprobar-lo o no. Aquesta és la falla d'en Nicolau d'Oliver i d'en Carrasco, haver transigit en el pacte de San Sebastià...no haver pensat que això era greu....Aquest va ser el cavall de batalla més difícil de vendre perquè l'Estatut que es va obtenir no era com el que el poble havia votat...Tot això amb voluntat expressa de l'Azana i de tots els altres del Govern del Centre per no poder dir que la Sobirania Nacional estava tocada...tot això va provocar que quan poc després va venir l'Azana a Catalunya s'el va rebre molt bé...però que al sortir al palau de la Generalitat al balcó on hi havia en Maciài l'Azana comença el seu discurs dient: " ¡ Catalanes, ahora ya sois nuestros...!!Silenci total....tots els aplaudiments es varen acabar i no va tenir cap més aplaudiment en tot el temps que va estar a Barcelona. Ell no ho comprenia...els catalans no volen ser de ningú, volen tenir la llibertat de ser a casa seva el que volen...Es com el t'estimo i el te quiero. Nosaltres diem t'estimo, ells diuen te quiero i ara ja estàs incorporat, ja ets meu...és això, tot el centralisme castellà està vinculat amb aquesta expressió....això són les reminiscències àrabs...

Va ser immediatament després de la proclamació de la República, en el any 1932, que tots aquests mitjans, diem-ne catòlics avançats que no vull ser ni més ni menys papista que el Papa i em carrego amb els neulers que tot això pot representar...ens varem trobar, sincerament, la Lliga no representava en aquell moment el nostre pensament...hi havia ja el ~~Matí~~, que sortia, hi havia tot un ambient d'evolució catòlica en el plan polític, és a dir que ningú estava d'acord amb cap de les botiguetes que existien...hi mancava alguna cosa, potser ens ho feia sentir l'idea de profunda "democràcia que tots portàvem a dintre...per altra banda, tots coneixiem, tan els d'un cantó com els de l'altre lo que havia passat en aquí amb el Sillon.

Eduard - El Sillon?

Marc Saigner

Josep M^e.-- No havia parlat del Sillon? Al mateix temps que Dom Sturzo creava a Italia el Partit Popular, Marsagner va crear a França el Sillon, de caracter confessional que li va valgué immediatament un cop de creixa com una casa de la part del Vaticà. Marsagner va crear llavors "La Jeune République", netament anti-capitalista. La gent del Sillon que no varen volguer formar part d'aquest partit n'és abançat varen crear la Democràcia Cristiana, que era una cosa més burgesa.

Imma.-- Unió Democràtica va tenir alguna relació amb en Marsagner? *Marc Saigner*
Josep M^e.-- Si, Unió Democràtica en el moment de crear-se va estar en contacte amb la Jeune République...havien seguit la cosa del Sillon amb molt interès...en aquella època el jove leader de la Jeune République era en Maurice Shumman, amb qui vaig tenir molt contacte després...Quan vaig arribar a Paris acabada la guerra en Maurice Shumman i la Jeune République varen organitzar un acte d'acollida.
En tot moment, nosaltres varem evitar la supeditació directa a l'església....

per tots nosaltres ja era una preocupació. En aquell moment tot l'ambient catòlic de Catalunya estava integrat sigui per la Lliga, sigui pels Carlins, cosa que va ser una doble dificultat per nosaltres, això

de fet en aquella època els únics que feiem coses a Barcelona erem nosaltres...i mes des del punt de vista catalanista...al moment que en Primo de Ribera va saltar, nosaltres ja no podem continuar sent Tradicionalistes, com altres no és varen sentir ben encuadrats a la Lliga i altres a Acció Catalana...varem sentir la necessitat de crear una cosa nova i sobre tot perquè hi havia hagut en aquell moment ja l'aparició del ~~matí~~, que va ser una conseqüència de l'obra dels exercicis del Pare Ballet i que contava amb un grup molt nutrit de gent de sectors catòlics.... Ajudats per tota aquesta situació varem crear Unió Democràtica de Catalunya...~~perquè no varem poder crear una organització catòlica pràcticament, amb~~

En aquí tinc de parlar d'en Cirera. En Cirera era un gran bon home que els Gomis varen explotar de mala manera, en varen abusar d'una manera indecen....realment era un home de pensament, d'idees...Es ell el que ens va conduir més fàcilment en el camí d'Unió Democràtica...En el primer moment, el pensament d'unió democràtica va ser ell el que el va portar, perquè encara que els que hi varen intervenir després van ser de gran importància no varen aportar tantes coses com els que varem començar. Varem redactar una Declaració de Principis, practicament el Canonge Llovera, en Cirera i jo. En aquell moment havíem fet saltar de la Joventut Catòlica a tota una sèrie de capellans carques que cada dia anaven allà a fer el tressillo...això ho varem aconseguir proposant a l'Assemblea General que és limitès l'edat d'entrada ja que és deia Joventut. Per ser això varem trigar ben bé un any doncs primer varem tenir de fer entrar tot una sèrie de gent per fer el pes. Això no ho diré en les meves memòries, però a mi una de les coses que em va fer acceptar de ser Secretari General de la Joventut Catòlica va ser aquesta. Trobava indignant aquesta presència dels capellans jugant al tressillo totes les tardes.

Eduard.- I per què no ho vol dir això?

Josep M.- Perquè si em fas dir això tindré de dir un altre cosa que encara vull dir menys....A l'entrada d'aquest local de Ribadeneyra hi havia una gran porta cotxera. A ma dreta una escala per anar als pisos i a ma esquerra una sortida a un carreró petit que anava de la Portaferrixa al carrer Canuda....Aquest carrer, no se si ara és igual

a l'època tenia la mateixa fama que el Carrer Nou de les Rambles... En aquest carrerò hi passaven les mateixes coses però d'una manera molt més discreta....Com que tot això el poble de Barcelona ho començava jo volia acabar amb aquest tinglado....La gent deia que els capellans no sortien cap a la porta Ferrissa sinó cap a Canuda...en aquella època per a mi era una cosa molt important perquè era un xico molt serio amb aquestes questions.....

Tot això del local, jo ja ho tenia pensat des de feia temps. Sabia que aquest local després serviria per alguna altre cosa....De vegades som un somnia truites però que pensa amb els temps futurs.... Al cap d'un temps de haver tret els capellans varem disoldre la Joventut Catòlica perquè teniem necessitat del local per l'Unió Democràtica i perquè naturalment, sense els capellans ja no hi quedava ningú...No se perquè he anat a parar en aquest tinglado ...tot parlant d'en Cirera....

Doncs continuem amb la nostra Declaració de Principis.... en aquells moments hi havia molt poca gent a l'entorn d'Unió Democràtica, i així hi varem estar tota una serie de mesos....Els primers de tots varem ser en Cirera, en Rocacaballa, el Doctor Cornet, jo...qui hi havia, qui hi havia d'altre dels primers primers....ara m'en dono conte que erem molt poca gent, no? molt poca,...poquíssima gent. [2]. Per altra cantó hi havia molta gent del Mati que havien aprovat l'idea, en Romeva per exemple, l'editorialista del Mati.

Imma.- Però el Mati, que era a part d'un diari? Més que tot a qui representava?

Josep M^a.- El Mati era un periòdic, i en aquí torno als anys 26,27, nescut és pot dir de l'Obra dels Exercicis Parroquials, dels quals ja us en he parlat una mica...Además del Mati hi va neixer la Federació de Joves Cristians i Unió Democràtica de Catalunya....L'Obra dels Exercicis va crear a la gent una engoixa per fer coses i per no volguer tornar a les Organitzacions clàssiques....Era qüestió de renovar l'ambient religiós de casa nostre....Això correspon a un conjunt de coses que varen passar en aquell moment i que totes varen col·laborar a la creació d'Unió Democràtica de Catalunya. La gent que formaven la Federació de Joves Cristians varen col·laborar amb nosaltres ~~en~~ en els primers moments d'Unió Democràtica de Catalunya....

El Mati en els primers moments és pot dir que era el nostre periòdic. fins al moment de les primeres eleccions en les que ens varem negar d'anar amb la Lliga...Ah no, en les primeres eleccions no varem anar amb la Lliga, però la Lliga va retirar un nom de un dels districtes que nosaltres teniem més gent perquè quedés una plaça per les minories perquè les majories a tot arreu se les enportava l'Esquerra. Es així com varem arribar a tenir un diputat, en Romeva.... Es te a dir que la Lliga encara que ens va fer el favor va fer tot el que va poder perquè en Romeva no sortís....Sortosament un bon home va tenir la bona idea de trencar una hurna amb un poblet....en aquell moment hi havia l'Anguera de Sojo que va ser un dels primers que va venir amb nosaltres....després és va passar a la CEDA...va ser ministre d'Gil Robles....Encara m'en recordo de la gran indignació de tots, quan

varen rebre un telègrama de Madrid dient que entrava en el govern... Varem reunir el Comitè de Direcció d'Unió Democràtica i li varem telefonar al ministeri.... El mot final va ser d'en Carrasco que estava indignadíssim. Li va dir: "Escolteu-me Anguera, l'última cosa que dic al Ministre de Justícia d'Espanya....Mori Espanya!!!!".

L'Anguera va ser un dels que varen col.laborar amb nosaltres en el primer moment sobre tot des del punt de vista jurídic i d'ètica política... Hi ha un altre que em penso que és viu encara perquè k'he vist a Serra D'Or en un d'aquests últims números.... el Canonge de..... En fi , encara que erem poquets de bons col.laboradors en varem tenir molts.Els que varem firmar el Manifest, tots som coneguts, no hi havia en Carrasco encara perquè en Carrasco va venir després...Es molt bonic lo d'en Carrasco..... Ell era diputat d'Acció Catalana al Parlament de Madrid i no va volguer fer el gest de venir amb nosaltres des del primer moment....va esperar un temps encara que ens deia que pensava com nosaltres i que estava amb nosaltres...Però era a títol d'Acció Catalana que havia sortit diputat....va volguer esperar un temps, però va ser Acció Catalana mateix que després de que fes la defensa de la llibertat religiosa al Parlament espanyol li va dir que trobava molt be que vinguess a Unió Democràtica....Això va fer que en Carrasco no tornès a sortir diputat a les següents el.leccions, a les que varem anar sols...Varem presentar a n'en Carrasco, a n'en Vila i Abadal....i res, cap va sortir....i és , em penso que ja us ho havia dit, que en els primers moments d'Unió Democràtica varem rebre tots els caps de brot de les cases més potens de Barcelona...tos els hereus de casa bona....la cosa va anar mentres feiem les conuinacions amb la Lliga de que tu en treus un, jo en poso un altre....però en les el.leccions de Bienio Negro , dic Bienio Negro perquè era a Madrid, no a casa nostra, a Catalunya tot era d'esquerres i estava molt be.... Va ser en aquest moment que és va trencar la col.laboració de tots aquests nens de casa bona...és varen retirar perquè no havien acceptat d'anar amb la Lliga...els xicots anaven de bona fe, eren els "papàs"....que deien que si no voliem anar amb la Lliga erem perillosos perquè volia dir que no voliem anar amb la dreta....Per ells nosaltres havien de ser un apèndix de la Lliga que era molt bonic perquè erem un partit jove i més abançat....Nosaltres, en la realitat no acceptàvem moltes coses de la Lliga...

En aquí em parlen de moltes altres coses que ens varen passar per alt perquè en aquell moment teniem totes aquestes altres preocupacions. Imma.- Encara que ens haigim passat al 22 podriem acabar amb la fundació d'Unió Democràtica.

Josep M.-Em penso que en els primers temps varem arribar a ser uns 3000 i pico...al primer mes hi va haver-hi més de 700 adhesions.... Hi va haver-hi dos moments importants de baixa de personal, el que us he explicat, i el moment en que varem votar la Llei de contractes de Conreu...

Imma.- Nosaltres voldriem sapiguer des del punt de vista del moment de la creació d'Unió Democràtica, que significava per tots vostès la

idea de Democràcia, Catalunya, i Cristianisme.

Josep M^a. - Com que no n'havíem conegut cap d'altre fins aquell moment ni havia ja a Italia i s'en començava a sentir a parlar per Alemanya, de Dictadures. La Dictadura d'en Primo de Ribera, va cristallitzar l'idea de Democràcia no solsament a Catalunya sinó també a Espanya. Les el·leccions que varen portar la República eren inimaginables a l'any 22. L'idea de Democràcia va fer un gran progrés en aquell temps ... No és que a Catalunya no existís ja molt pronunciada... A Catalunya la Democràcia era una cosa profunda del temperament català i de la cultura catalana... però la Dictadura d'en Primo de Ribera va cristallitzar molt més aquest pensament democràtic i va permetre aquesta mica de lliberalització que representava Acció Catalana que va pendre un gran increment duran la Dictadura... Acció Catalana va néixer de Mirador... era casi una transcripció de Caníde que era el periòdic de més de dret d'aquí... La idea de Democràcia no tenia cap dificultat a casa nostra perquè ja estava integrada en els partits que ja existien... D'altra banda hi havia el problema dels catòlics i de l'abanc catòlic en el pla social... Estàven molt enderrerrits... Les coses que s'inventàven a través de la Rerum Novarum i tot això era molt carquinyoli... tot era d'un paternalisme ofuscant... jo havia estat al·limentat duran un temps per els escrits de com se deia aquell... Salvà i Salvany... que deia " El liberalisme és pecado". En aquella època, el conjunt global de l'Església eclesial, diguem-ne, en tenia la convicció més absoluta d'aquestes paraules... lo que feia que tota l'acció de caracter social que feien els catòlics tenia marcat, al menys, un paternalisme Un exemple de quan jo era jo venet em vaig ocupar d'ls murcianos i de tota aquesta gent de les Corts... teníem un patronat social-obrer, on hi havia una serie de xicots que anàven a ensenyar el catecisme a la canalla, donals-hi galetes, passajar-los, fer-los jugar al futbol i en resum a tenir-los reunits en allà... Jo estava espantat de lo que veia en aquell moment devia tenir quinze o setze anys... varem tenir de montar un dispensari especial, perquè hi havia una fàbrica del vidre i la canalla ens venien cremats d'una manera espantosa... canalla de deu onze dotze anys... era horrible... i la gent no s'en preocupava és una de les coses que explica lo que va succeir al 36... amb la gent de la FAI, els anarquistes i tots els grups semblants... Nosaltres consideràvem en el fons que els catalans ens guanyàven en general la vida no anàvem més enllà per veure el que passava als que venien de fora i que no eren catalans... Jo en el Patronat Social Obrer veia la realitat sense tobar la manera de solucionar-ho... M'en recordo, amb una mica d'ironia, que vaig crear dues conferències de Sant Vicens de Paul... una és deia Nostre Senyora de Montserrat i l'altra Sant Jordi... això per fervos entendre si podia ser paternalista quan per gent que no tenia res que veure ni amb la Mare de "eu de Montserrat ni amb Sant Jordi, no tenia més idea que posar-los sota la protecció dels nostres Sants personals... Es aquesta la gran dificultat d'aquella època, assimilar aquestes coses. Els problemes socials sempre és quedàven enderrera... els obrers catalans eren del Sindicat Unio, però m'agradaria sapiguer quans d'ells eren delegats o dirigents... tenien el carnet, perquè s'hi guanyàven pessetes... el Sindicat també feia guanyar cua jos... en el sublevament militar, tots els dirigents que vaig conèixer eren de fora... *és a dir, que tota l'Estructura Fonamental*

de Catalunya, a part d'uns noms benemèrits dels que estaven a dalt, alguns dels quals van ser assassinats, com el Noi del Sucre....els que feien marxar els Sindicats eren gent que venia del exterior.....nosaltres, i quan dic nosaltres em refereixo a tots plegats, feiem molta més política que activitat sindicalEls catalans no ens sentiem preocupats pel problema profund de la classe obrera perquè els obrers catalans a través del Sindicat Unió eren defensats en els seus drets essencials... quan algú volia fer alguna cosa a part és tenia de confiar de la que era la única que tenia un moviment a Catalunya, perquè hi havia la qüestió dels parcs i tot això que eren una part de la humanitat catalana que era tan mal tractada com els murcians que venien de fora doncs no tenien cap mena d'estructuració...d'aquí ve l'èxit d'en Llairet i en Companys amb els Rebassaires perquè varen arribar a crear una forma sindical al camp... molt polititzada...és una mica la situació actual del camp francès actual que ara està en posició de feblesa i no té organismes sindicals...quan en desputa algun la FNEA s'el posa al cap damunt...com va passar amb els joves agrícoles...el que era president dels Joves agricultors ara és president de la FNEA (Federation Nationale d'Exploitations Agricoles)....ara ja l'han convertit en un home representatiu del moviment capitalista de l'agricultura....

....Vosaltres em feu preguntes i doneu molta importància (i ara la té) a coses que en allà ens passaven desapercebudes....

Tots aquests grups comunistes que després és varen fer importants o simplement varen desaparèixer passaven així.....sense que ningú o molt poca gent s'en dongués compte..... Unió Democràtica, jo crec que és diferenciava de totes aquestes minories polítiques, en aquella època, perquè era l'existència d'un element absolutament nou que no tenia cap referència exterior...nosaltres no teníem cap doctrina que ens venia de fora i això que n'havien estudiat al gueses semblants, tan de doctrines com d'organitzacions.....Hi havia el Centrum Aleman, que nosaltres trobàvem de un fort caràcter burges i capitalista....Hi havia hagut a França feia poc l'accident de SILLON....hi havia en aquell moment la Jeune République...a Itàlia hi havia Dom Stur amb caràcter democrata cristià...però el fet de que ho dirigís un capellà no ens agradava....l'originalitat nostra va ser que desseguida varem pensar que no era possible que els capellans s'hi fiquessin....a cap dels nostres organismes hi va haver un capellà que hi fiqués el nas....el Cardenal el coneixíem molt bé i ens deia que estava plenament d'acord amb nosaltres, però ens ho deia de lluny... mai el varem anar a consultar.....em penso que la gran ventatge que varem tenir nosaltres és que la lliga a l'any 36 és retirada del Parlament i nosaltres ens quedàvem sols com a única oposició....La nostra línia va ser el projecte de llei de contractes de treball que varem presentar al Parlament.... em penso que m'en he anat més enllà de lo que volia dir....teníem de parlar d'Unió Democràtica no?...

Nosaltres varem tenir molt jovent desseguida....quan erem al ple un dia vaig fer un càlcul....jo no vaig ser sempre Secretari General eh?

Eduard.- El primer qui va ser?

Jo sep M^a.- El primer vaig ser jo...

Unió Democràtica no podia tenir millor parlamentari que en Romeva....que estava bé amb tothom...que no podia estar malament amb ningú, que és una cosa molt diferent a dir, eh?no...no tenia cap gest de violència....era reflexiu...era d'un gran valor... Era mestre d'escola...als primers temps li feia molta enveja quan l'anàvem a veure la seva escola...amb molt coratge...el dia que varem anar al parlament que va votar contra el govern d'en Companys i contra l'anul·lació del decret de mobilització general...havien matat el dia abans un conceller de la Generalitat socialista...Al sortir en Companys que havia fet un discurs agraït que hagués votat en contra dels així és demostrava que tot i en aquells moments Catalunya estava en democràcia puig que ell havia votat contra el govern, ens va oferir el cotxe, doncs haver votat contra els anarquistes....Va preferir anar a peu...Havent atrevessat el Parc de la Ciutadella em va dir: Veieu com no ens ha pas atret res....?

El dia que a Unió Democràtica varem votar la "nostra" llei de Contractes de Conreu que deia que els propietaris perdien la terra i aquesta passava als parcs, als masovers, etc... el nostre president, Vila d'Abadal, em va invitar a agafar el tren i varem anar al caballer de Vidrà, la seva casa peiral, per tancar el llibre de família....formidable....no era que la llei fos ja dictada, era la llei que nosaltres havíem elaborat, per tan, si ell havia votat que si, volia ser consecuent amb les seves idees...en Vila d'Abadal era un home formidable, fantàstic.....

A Unió Democràtica varem tenir gent de molt valor....em penso que ja us he parlat d'en Cirera....en Cirera era un home extraordinari en un altre aspecte completament diferent....un pensador.... per què era carlí? Potser per la mateixa cosa que ho era jo...perque la Tradició Catalana no era solsament d'en Carres i Bages sinó que era una cosa que teníem molt endintre...perque ell devia venir, com tots, d'una família més o menys carlista... després jo vaig mirar a Unió Democràtica i gaire bé tota la gent venia d'una família carlina...

Tinc de fer constar aquí a un bon home que va ser un dels primers que es inscriure. era sucrer i ens va donar molts quartos....és va inscriure amb nosaltres porque deia que ell sempre havia pensat que una democràcia, tot i sent cristiana no és tenia de dir cristiana...el primer dia de la guerra ens va desaparèixer...un comitè qual-sevol el va agafar i el va fosellar...Havia en Carrasco, naturalment, amb tota la seva personalitat, que vosaltres coneixeu poc...que com us deia va venir a Unió Democràtica després d'haver fet un treball important...en Carrasco va ser un dels que va firmar el Pacte de Sant Sebastia per Acció Catalana.

Imma.- A què va ser degut el triomf tan absolut de les esquerres al 32?

Josep M.- A que la burgesia catalana era catalanista, a que acabàvem de passar la Dictadura i l'idea de República era en l'ambienta Catalunya per una vegada els catalans es varen sentir sentimentals i varen fer guanyar a n'en Macià...tothom va votar a n'en Macià....va votar una població d'un 80 i pico% a Barcelona...és pot dir que va ser Barcelona que va proclamar la República Catalana. En Companys, desseguida s'en va anar a l'Ajuntament i va expulsar als empleats d'en Berenguer i va treure al balcó la bandera Republicana espanyola....és això que va provocar l'acció d'en MaciàAixí que va seguir això s'en va anar a la Generalitat on hi havia el president en exercici (president de la Diputació eh') .i.va.. Jo llavors feia encara de periodista del Correu Català i tota aquesta qüestió m'havia interessat molt...llavors també feia un semanari que s'en deia Altavou...justament feia pocs dies que havia sortit un número amb uns dibuixos fets per un xicotet anarquista molt amic meu en els que es veien dos camins que anaven a dos barraquetes, una de dretes i l'altre d'esquerres. Al mitg hi havia una República amb unes quatre barres a la ma. Hi havia un peu de pàgina que deia:"Ella és aquí i ningú hi pensa...."

Imma .- Dins d'aquesta època, jo li volia preguntar: Com és que el banc de Catalunya va fer suspensió de pagaments just després d'haverse proclamat la República Catalana...

Josep M^a.- Primer perquè ningú sen preocupava perquè hi havia altres coses a fer.. Després, el motiu més important és que la gran crisi dels Estats Units i la crisi general és al 29...Catalunya no s'havia arribat a refer...no havíem sortit encara de la crisi provocada després de la guerra...Catalunya va aprofitar coses de la guerra però en va perdre moltes d'altres....Els catalans mai no n'em sapigut massa de portar qüestions de finances...ho hem fet sempre molt malament....Les Banques catalanes sempre havien anat malament...,anc de Barcelona etc....A Catalunya sempre a mancat una Banca Catalana que tingués l'empenta financiera per les grans empreses per ajudar a les grans empreses, per anar més enllà en el plan o industrial i comercial.El Banc de Catalunya va ser un incident que va afectar naturalment a molta gent
~~abrakaxx~~

(aquí cita la caseta i l'hortet d'en Macià....Crec que seria interessant parlar-ne a fons, no com a dato històric sinó co a significació ideològica....)

L'avi, pels murciansos que havien vingut a treballar per l'Exposició i que s'havien quedat era L'AVI i a l'avi s'el votava...ni els sindicats varen donar consigna de no votar l'estatut. Jo crec que el 90 per cent d'inmigrats varen votar l'Estatut... Es una de les coses que és deuen a n'en avià....com a home de Govern era excelent...

Imma.- En aquests moments hi havia l'idea de països Catalans?

Josep M^a.- Catalunya és molt egoista eh? En aquell moment és tractava de consolidar i de que no s'escapes l'autonomia que venia i els problemes dels països laterals de la mateixa etnia eren uns problemes relativament importants , d'aquells "que ja en parlarem després..." Potser em diràs què és la mateixa cosa que penso jo ara quan parlo de l'Universitat Ramon Llull, no? Primer una cosa prioritaria i després ja vindran les altres....Primer en aquells moments era l'autonomia de Catalunya...